

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

SPECIALISTIČNO DELO

DEAN GREGORIČ

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

SPECIALISTIČNO DELO

**VPLIV MEDNARODNE MENJAVE SLOVENIJE Z
DRŽAVAMI NA OBMOČJU NEKDANJE JUGOSLAVIJE NA
ZMANJŠEVANJE ZUNANJETRGOVINSKEGA
PRIMANJKLJAJA**

Ljubljana, maj 2006

Dean Gregorič

IZJAVA

Študent Dean Gregorič izjavljam, da sem avtor tega specialističnega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Zarjana Fabjančiča in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo specialističnega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 09.05.2006

Podpis: _____

1. Uvod	1
1.1 Vsebinska utemeljitev.....	1
1.2 Cilj in namen specialističnega dela.....	3
1.3 Metodološka pojasnila	3
2. Plačilna bilanca	4
3. Trenutno stanje v zunanji trgovini Slovenije.....	6
4. Trenutno stanje v državah nekdanje Jugoslavije	7
4.1 Bosna in Hercegovina	8
4.2 Hrvaška.....	14
4.3 Makedonija.....	21
4.4 Srbija in Črna gora.....	26
5. Viri in metode zbiranja podatkov za zunanjo trgovino	32
5.1 Viri in metode zbiranja podatkov do 1. 4. 2004	32
5.2 Viri in metode zbiranja podatkov po 1. 4. 2004	33
6. Metode statistične obdelave podatkov	36
7. Opredelitev spremenljivk	37
8. Izločitev inflacije.....	39
9. Statistični izračuni	40
9.1 Kazalci dinamike.....	40
9.2 Linearni in polinomski trend	43
9.2.1 LINEARNI TREND ZA SPREMENLJIVKO VREDNOST IZVOZA SLOVENIJE NA TRG DRŽAV NEKDANJE JUGOSLAVIJE	43
9.2.1.1 LASTNI IZRAČUN.....	43
9.2.1.2 SPSS-IZRAČUN.....	46
9.2.2 POLINOMSKI TREND ZA SPREMENLJIVKO VREDNOST UVOZA S TRGA DRŽAV NA OBMOČJU NEKDANJE JUGOSLAVIJE.....	46
9.2.2.1 LASTNI IZRAČUN IN IZRAČUN NA PODLAGI SPSS	46
9.2.3 LINEARNI TRENDI IN NAPOVEDI ZA PREOSTALE SPREMENLJIVKE	48
9.2.3.1 NAPOVED VREDNOSTI IZVOZA SLOVENIJE NA SVETOVNI TRG ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992)	49
9.2.3.2 NAPOVED VREDNOSTI UVOZA SLOVENIJE S SVETOVNEGA TRGA ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992)	50
9.2.3.3 NAPOVED VREDNOSTI IZVOZA SLOVENIJE NA TRG DRŽAV NEKDANJE JUGOSLAVIJE ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992).....	51
9.2.3.4 NAPOVED VREDNOSTI UVOZA SLOVENIJE S TRGA DRŽAV NEKDANJE JUGOSLAVIJE ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992).....	52
9.2.3.5 NAPOVED SALDA TRGOVINSKE BILANCE ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992).....	53
9.2.3.6 NAPOVED SALDA TRGOVINSKE BILANCE Z DRŽAVAMI NEKDANJE JUGOSLAVIJE ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992).....	54
10. Sklep.....	56

<i>LITERATURA</i>	58
<i>VIRI</i>	59
<i>PRILOGA</i>	

SEZNAM KRATIC

BDP	Bruto domači proizvod
BIH	Bosna in Hercegovina
CEFTA	Central European Free Trade Agreement (Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini)
ECL	enotna carinska listina
EFTA	European Free Trade Association - evropsko prostotrgovinsko združenje
EIU	Economist Intelligence Unit, The Economist
EU	European Union (Evropska unija)
EU-15	Evropska unija pred širitvijo 1.5.2004.
EU-25	Evropska unija po širitvi 1.5.2004.
FIPA	Bosanska agencija za promocijo tujih naložb
GATT	The General Agreement on Tariffs and Trade (Splošni sporazum o tarifah in trgovini)
HS	Harmoniziran sistem
KN	Kombinirana nomenklatura
OZN	Organizacija združenih narodov
RS	Republika Slovenija
SAS	Stabilizacijsko asociacijski sporazum
SČG	Srbija in Črna gora
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SPT	Sporazum o prosti trgovini
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SZTP	Skupna zunanjetrgovinska politika
TARIC	The Integrated Tariff of the Community (Integrirana tarifa skupnosti)
UMAR	Urad za makroekonomske analize in razvoj
WTO	World Trade Organization (Svetovna trgovinska organizacija)

1. Uvod

1.1 Vsebinska utemeljitev

Države v razvoju želijo z liberalizacijo doseči večjo odprtost gospodarstva in povezanost s svetovnim gospodarskim trgom. Na splošno velja, da je odprtost gospodarstva pozitivno povezana z gospodarsko rastjo. Zaprtο gospodarstvo se namreč lahko poslužuje le svojih lastnih proizvodnih virov, medtem ko so v odprtem gospodarstvu uvoženi proizvodi in tehnologija pomemben dejavnik gospodarske rasti.

Liberalizacija zunanje trgovine deluje v smeri izboljševanja konkurenčnosti in večji fleksibilnosti gospodarstva ter omogoča nenehno posodabljanje tehnologije. Žal ima poleg pozitivnih tudi neželene učinke, med katerimi je tudi poslabšanje zunanjetrgovinskega ravnotežja.

Plačilno bilanco lahko opredelimo kot sistematični zapis vseh ekonomskih transakcij rezidentov ene države z rezidenti vseh drugih držav v določenem časovnem obdobju. Plačilna bilanca države torej predstavlja bilanco tokov blaga, storitev in kapitala s tujino v določenem časovnem obdobju (Šušteršič, Rojec, Mrak, 2001, str. 5). Eden izmed pomembnejših indikatorjev makroekonomske stabilnosti države predstavlja razvoj salda tekočega računa plačilne bilance, ki je zelo odvisen od zunanjetrgovinskega stanja bilance. Tudi zadnje večje gospodarske krize v svetu so ponovno potrdile velik pomen poznavanja makroekonomskih dejavnikov, ki vplivajo na stanje v tekočem delu plačilne bilance. Zavedati se namreč moramo, da se dolgoročno zunanje neravnovesje slej ko prej odrazi na notranjem neravnovesju narodnega gospodarstva, zato poznavanje tovrstnih dejavnikov omogoča lažje oblikovanje kombinacij ekonomskih politik za doseg ekonomskih ciljev (Aristovnik, 2003, str. 2).

Prva skupina transakcij, kateri bom v specialističnem delu posvečal največ pozornosti, je blagovna menjava. Le-ta vključuje izvoz in uvoz osnovnega oziroma »vidnega« blaga. Gre torej za menjavo tistega blaga (avtomobilov, nafte, tekstila ...), pri katerem je mogoče natančno videti, kdaj, kje in kako gre to blago prek državne meje. V plačilni bilanci se izvoz beleži kot kreditna, uvoz pa kot debetna postavka. Bilanca blagovne menjave s tujino oziroma trgovinska bilanca (angl. trade balance) beleži presežek (suficit), kadar obseg blagovnega izvoza države v določenem obdobju presega obseg blagovnega uvoza v tem istem obdobju. V nasprotni situaciji seveda govorimo o pomanjkanju oziroma primanjkljaju v trgovinski bilanci države (deficit) (Mrak, 2002, str. 25).

V zadnjem desetletju je mednarodna trgovina močno naraščala, celo hitreje od proizvodnje. Slovenija je majhno in občutljivo gospodarstvo, ki se mora vključiti v zunanjo trgovino za ohranjanje in razvoj svojega gospodarstva.

Regija države na območju nekdanje Jugoslavije je strateškega pomena za Slovenijo. Izvoz Slovenije v teh pet držav je v letu 2004 predstavljal skoraj 18 odstotkov vsega slovenskega izvoza. Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo (EU) je trgovina z državami članicami EU in pristopnicami postala notranja trgovina. Posledično so se pogoji trgovanja z državami zahodnega Balkana po vstopu Slovenije v EU spremenili, saj je Slovenija prevzela skupno zunanjetrgovinsko politiko EU (Skupna zunanjetrgovinska politika EU (SZTP), 2006). To pa pomeni, da je morala odpovedati sporazuma o prosti trgovini z Makedonijo ter Bosno in Hercegovino, prav tako je za Slovenijo prenehal veljati Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini – CEFTA, ki ureja tudi trgovino med Slovenijo in Hrvaško. Prevzela pa je ureditev in sporazume, ki veljajo za trgovino med temi državami in EU. To pomeni, da so slovenski izvozniki v Hrvaško in Makedonijo ponovno soočeni s carinami, ki se sicer postopno znižujejo. Izvozniki v Bosno in Hercegovino so ponovno soočeni s polnimi carinami v skladu s carinsko tarifo Bosne in Hercegovine (BiH), ki pa so razmeroma na nizki ravni (5, 10 in 15 odstotkov). Pogoji za izvoz v Srbijo in Črno goro (SCG) pa so ostali nespremenjeni. Uvoz Slovenije iz držav zahodnega Balkana pa je skoraj v celoti liberaliziran (Evropska unija in države zahodnega Balkana, 2004).

Politika Evropske unije do držav na območju nekdanje Jugoslavije je usmerjena v zagotavljanje miru, stabilnosti, svobode in gospodarskega razvoja. To stališče EU nima samo humanitarnega pomena, temveč je posledica konfliktov, ki so nastali v tej regiji. Glavni politični okvir za odnose med EU in državami zahodnega Balkana je stabilizacijsko pridružitveni proces. Stabilizacijsko pridružitveni sporazumi, trgovinske prednosti na podlagi avtonomnih ukrepov ter tehnična in finančna pomoč pa so trije glavni instrumenti zunanjetrgovinske politike EU v tej regiji. Evropska unija je na vrhu EU – zahodni Balkan, ki je potekal junija 2003 v Solunu, napovedala možnost širitve na države zahodnega Balkana. EU bo pri tem obravnavala vsako državo posebej, tako da bo posamezna država lahko postala njena članica, ko bo izpolnjevala pogoje (Evropska unija in države zahodnega Balkana, 2004).

Stabilizacijsko-pridružitveni proces ostaja še naprej okvir za sodelovanje v regiji, dobil pa bo novo dimenzijo z elementi in kriteriji, ki bodo opredeljevali, kako se države pripravljajo za članstvo v EU (Evropska unija in države zahodnega Balkana, 2004).

1.2 Cilj in namen specialističnega dela

Namen specialističnega dela je preučitev vpliva mednarodne menjave Slovenije z državami na območju nekdanje Jugoslavije na zmanjševanje primanjkljaja v trgovinski bilanci. Ta regija je zaradi bližine in zgodovinske povezanosti s Slovenijo med najpomembnejšimi izvoznimi regijami, saj je saldo trgovinske bilance na tem območju pozitiven in se še vedno povečuje. Poleg tega pa obstajajo še dodatne možnosti za večje sodelovanje med našo državo in to regijo. Hipotezo bom dokazoval na podlagi lastnih statističnih izračunov in opisa stanja na tem področju.

Hipoteza, ki jo bom preveril, se glasi: **Slovenija realno povečuje svojo mednarodno menjavo z državami na območju nekdanje Jugoslavije, kar zmanjšuje zunanjetrgovinski primanjkljaj.**

1.3 Metodološka pojasnila

Specialistično delo temelji na analitično-teoretičnem pregledu in spoznanju literature ter prispevkov domačih in tujih ekonomskih strokovnjakov, torej njihovih monografskih publikacij, strokovnih člankov in raziskovalnih analiz, ter analizi statističnih podatkov. Ključna empirično kvantitativna metoda v tem delu je bila analiza uradnih statistik iz različnih virov. Uporabil sem metode, primerne za predstavitev in reševanje predstavljenega problema, ki so v skladu z naravo predpostavk, domnev in omejitev.

V specialističnem delu so uporabljene metode analize pisnih virov, metode analize proučevanega stanja, vse s pomočjo primerjalne in deskriptivne metode, induktivne in deduktivne metode, metode abstrakcije, komparacije in koncentracije ter metode optimiranja zastavljenih predpostavk. Vseskozi sem prek člankov in prispevkov uporabljal dognanja največ domačih ter tudi tujih avtorjev. Za iskanje dostopnih informacij in podatkov pa sem uporabil tudi internet.

Na podlagi podatkov sem izračunal tudi kazalce dinamike, s katerimi sem prikazal gibanje spremenljivk skozi časovno obdobje, ki je zajeto v analizo. Za obdelavo uporabljenih podatkov oziroma spremenljivk sem uporabil linearno funkcijo trenda in polinomsko funkcijo druge stopnje. Linearno funkcijo trenda sem uporabil za vse spremenljivke razen za uvoz iz držav na območju nekdanje Jugoslavije. Analizo sem izdelal na nominalnih vrednostih (tekoče cene), iz katerih sem izločil vpliv inflacije, tako da sem jih preračunal na realne vrednosti (stalne cene). Tako preračunane podatke sem uporabil pri statistični analizi. Podatke sem analiziral tudi s statističnim paketom SPSS.

2. Plačilna bilanca

Zunanje ekonomski položaj države odraža njeno konkurenčno sposobnost in posledično uspešnost oz. neuspešnost v mednarodnem ekonomskem okolju. Transakcije in finančni tokovi med državo in tujino pomembno vplivajo na gibanje nekaterih njenih ključnih makroekonomskih indikatorjev, kot sta na primer obrestna mera in tečaj, kakor tudi na oblikovanje rezultatov, na primer rasti bruto domačega proizvoda in stopnje nezaposlenosti. Plačilna bilanca, v kateri so sistematično zbrani podatki o transakcijah in finančnih tokovih države z zunanjim svetom, je tako osnova za kakršno koli analizo zunanje ekonomskega položaja države (Mrak, 2002, str. 5).¹

Kot temeljni analitični instrument za spremljanje in analiziranje mednarodnega ekonomskega in finančnega položaja države predstavlja plačilna bilanca za oblasti izhodišče in ključni vir informacij pri izbiri monetarne, fiskalne in trgovinske politike (Salvatore, 2004, str. 397). Obenem morajo seveda nosilci domače ekonomske politike pazno spremljati tudi trende v plačilno bilančnem gibanju ostalih držav, zlasti najpomembnejših gospodarskih partnerjev. Zato je razumljivo, da je dobro poznavanje plačilne bilance neizogibno tako pri vodenju kakor tudi pri oblikovanju makroekonomske politike, kar velja še posebej v primeru držav z odprtim gospodarstvom (Mrak, 2002, str. 5).

Strukturo plačilne bilance predstavljajo tri podbilance, in sicer bilanca tekočega računa, bilanca kapitalskega in finančnega računa ter bilanca neto napak in izpustitev. V praksi se najpogosteje uporablja delitev plačilne bilance na tekoči in kapitalsko finančni del. Vse tiste transakcije, ki so rezultat rednih ekonomskih odnosov države s tujino in se torej financirajo iz rednih razpoložljivih dohodkov ekonomskih subjektov, uvrščamo v tekoči del plačilne bilance in jih imenujemo tekoče oziroma »dohodkovne« transakcije. V nasprotju s temi so kapitalske oziroma »premoženjske« transakcije, ki so rezultat sprememb v stanju premoženja države, torej sprememb v stanju terjatev in obveznosti do tujine (Mrak, 2002, str. 14). Z drugimi besedami: v kapitalskem in finančnem računu se beležijo transakcije, ki se nanašajo na prilive oz. odlive kapitala v državo in iz nje² (IMF, 1996, str. 29).

---

¹ V skladu z definicijo po priročniku Balance of Payments Manual, 5. izdaja, ki ga je izdal IMF leta 1993, je plačilno bilanco mogoče opredeliti kot »/.../ sistematični zapis vseh ekonomskih transakcij rezidentov ene države z rezidenti vseh drugih držav v določenem časovnem obdobju.« (Mrak, 2002, str. 7) Tu je treba dodati še, da gre pri plačilni bilanci za transakcije in jo zato ne smemo enačiti z njeno 'bilanco stanja mednarodnih naložb', ki povzema stanje finančnih terjatev in obveznosti rezidentov do nerezidentov na določen dan (IMF, 1996, str. 1).

² Ko se zmanjša premoženje rezidentov v tujini in s tem posledično tudi terjatve do tujine, govorimo o prilivu kapitala iz tujine. Enako velja za primere, kadar se poveča premoženje nerezidentov v državi in obenem tudi obveznosti države do tujine. Ravno nasproten pa je primer, ko se povečajo terjatve do tujine ali zmanjšajo obveznosti rezidentov do nerezidentov. Takrat govorimo o odlivu kapitala.

Transakcije v okviru tekočega računa plačilne bilance razdelimo na štiri osnovne skupine, in sicer: blagovna menjava, storitve, dohodki od dela in kapitala³ ter tekoči transferji (npr. nepovratna finančna pomoč, pomoč v blagu ipd.). Tu velja opozoriti, da se postavka dohodki od kapitala, ki je sestavni del tekočega računa, nikakor ne sme enačiti s krediti in investicijami v tujini, vključenimi v finančni račun plačilne bilance. Slednjega sestavljajo štiri skupine ekonomskih transakcij. V grobem jih delimo na neposredne naložbe, naložbe v vrednostne papirje oz. portfolio investicije, široko skupino t. i. drugih naložb ter mednarodne denarne rezerve (IMF, 1996, str. 29). Poleg finančnega računa je v drugi del plačilne bilance vključen še kapitalski račun, v katerem se beležijo transakcije, ki vključujejo kapitalske transferje (npr. nakup in prodaja nepremičnin, odpis dolgov ipd.), ter patenti in licence (Mrak, 2002, str. 19).

Transakcije se v plačilni bilanci beležijo po principu dvostavnega knjigovodstva (angl. double-entry book keeping), zaradi česar je plačilna bilanca po definiciji kot celota vedno v ravnotežju (IMF, 1996, str. 2). Realno navedeno v praksi ne drži in sicer zaradi napak pri beleženju posameznih transakcij, zaradi nepopolnih podatkov, ki jih objavljajo oblasti, ali pa zaradi izpuščanja posameznih transakcij ter številnih nepravilnosti in netransparentnosti, kar je v primeru številnih tranzicijskih gospodarstev zelo pogost pojav. Zato se uvede postavka, imenovana neto napake in izpustitve, ki je po višini enaka razliki med vsoto kreditnih in vsoto debetnih transakcij (Mrak, 2002, str. 22). Na tak način zadostimo zahtevi principa dvostavnega knjigovodstva in dosežemo, da je saldo plačilne bilance vedno enak nič oziroma da je plačilna bilanca kot celota v ravnotežju. Iz zgoraj zapisanega je razvidno, da definiranje plačilne bilance in njena umestitev v makroekonomski okvir predstavljata predpogoj tako za proučevanje razlogov plačilnobilančnih oz. zunanjih neravnotežij kakor tudi načinov za njihovo odpravljanje (Mrak, 1987, str. 211).

Bilanca tekočega računa predstavlja enega od osnovnih in najpogostejših presekov plačilne bilance, saj sodi razvoj salda tekočega računa plačilne bilance med najpomembnejše kazalnike makroekonomske (ne)stabilnosti in zunanjega (ne)ravnotežja države. Določa namreč razvoj stanja neto terjatev ali obveznosti države do tujine in hkrati odraža spremembe fiskalnega položaja ter različne kombinacije varčevanja in investicijskih odločitev zasebnikov in države. To nakazuje, kako pomemben vpliv ima saldo tekočega računa na celotno gospodarsko rast in je hkrati eden od razlogov, zakaj je bilanca tekočega računa države osrednje merilo pri ocenjevanju ekonomske uspešnosti odprtega

---

³ Pri dohodkih od kapitala gre v bistvu za plačilo za storitve kapitalu na »delu« v tujini, torej obresti na dane kredite in dividende na lastniške vrednostne papirje. Pri dohodkih od dela pa gre dejansko za zasluzke, ki jih delavci ustvarijo v državi kot nerezidenti (primer sezonskih delavcev, dnevnih ali tedenskih migrantov ipd.) (Mrak, 2002, str. 17).

gospodarstva. Drugi razlog pa so pogoste implikacije, ki jih ima bilanca tekočega računa za menjalni tečaj, ter konkurenčnost gospodarstva (Roubini in Wachtel, 1998, str. 2). Obenem gre za izjemno pomembno determinanto oblikovanja makroekonomske politike držav na prehodu, ki so v središču naše obravnave. Kot smo omenili, se dolgoročno plačilnobilančno ravnotežje lahko opredeli kot ravnotežje na tekočem računu plačilne bilance, saj je to, kot pravi Mrak (Mrak, 2002, str. 301), »/.../ edina plačilnobilančna situacija, v kateri se neto dolžniški oz. neto upniški položaj države ne spreminja, torej situacija, ki jo mora država na dolgi rok dosegati.«

Ker v specialističnem delu analiziram trgovinsko menjavo z državami na območju nekdanje Jugoslavije, bom podrobneje opredelil še trgovinsko bilanco. Trgovinska bilanca (angl. trade balance) beleži presežek, kadar obseg blagovnega izvoza države v določenem obdobju presega obseg blagovnega uvoza v istem obdobju. V nasprotni situaciji obstaja primanjkljaj oziroma primanjkljaj v trgovinski bilanci države. Blagovna menjava vključuje izvoz in uvoz osnovnega oziroma »vidnega« blaga. Gre torej za menjavo tistega blaga (avtomobilov, nafte, tekstila ...) pri katerem je mogoče natančno videti, kdaj, kje in kako gre to blago prek državne meje. V plačilni bilanci se izvoz beleži kot kreditna, uvoz pa kot debetna postavka.

3. Trenutno stanje v zunanji trgovini Slovenije

Vstop Slovenije v EU dne 1. maja 2004 je prinesel spremembo v zunanjetrговinskem režimu, saj je slovenski trg postal del notranjega trga EU, Slovenija pa je prevzela skupno trgovinsko politiko kot eno od ključnih področij, kjer je pristojnost posameznih držav članic prenesena na nadnacionalno raven. Prevzem skupne trgovinske politike EU vključuje vse trgovinske sporazume s tretjimi državami, ki jih je EU sklenila do tega dneva. Pri tem sta za Slovenijo najpomembnejša stabilizacijsko-pridružitvena sporazuma s Hrvaško in Makedonijo in evropska sporazuma z Romunijo in Bolgarijo, poleg tega pa še Evromediterranski in drugi sporazumi. Prevzem zunanjetrговinskega režima EU dne 1. maja 2004 je za Slovenijo poleg sprejema skupne carinske tarife EU in sprostitev medsebojne trgovine z občutljivimi proizvodi pomenil tudi odpravo mejnih kontrol in formalnosti ter s tem znižanje trgovinskih stroškov. Vplival pa je tudi na obseg proračunskih prihodkov iz naslova carin (Evropska unija in države zahodnega Balkana, 2004).

Regionalno prestrukturiranje slovenske zunanje trgovine se je začelo že po izgubi jugoslovanskega trga v začetku devetdesetih let. Pred uveljavitvijo Sporazuma o pridružitvi Slovenije k EU dne 1. februarja 1999 je trgovanje med podpisnicami potekalo na osnovi

začasnega sporazuma, ki je začel veljati leta 1997. Tako so bile dne 1. januarja 1997 odpravljene carinske dajatve in količinske omejitve pri izvozu slovenskih industrijskih izdelkov v EU, za nekatere posebej določene izdelke pa dne 1. januarja 2000. Pri uvozu izdelkov iz EU v Slovenijo so bile carinske dajatve za blago, ki se v Sloveniji ne proizvaja, odpravljene dne 1. januarja 1997. Za ostale izdelke so se carinske dajatve zniževale postopno do dne 1. januarja 2001 (Evropska unija in države zahodnega Balkana, 2004).

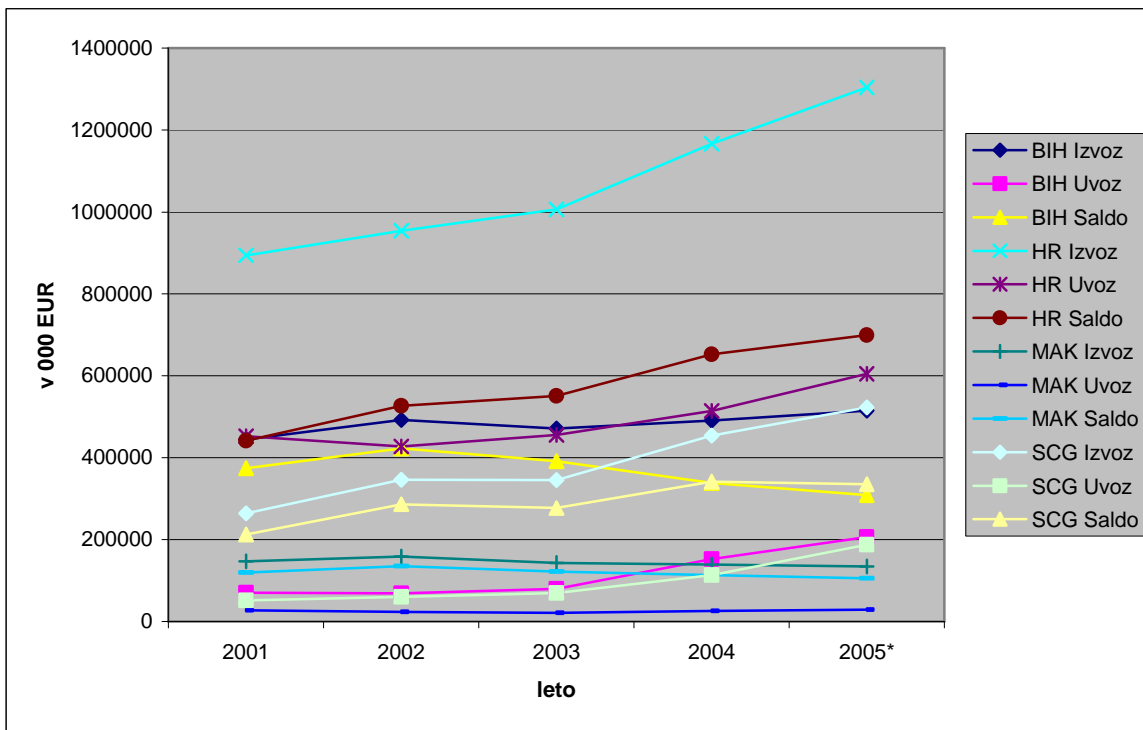
V letu 2004 je Slovenija največ izvažala v Nemčijo, Italijo, Hrvaško in Avstrijo. Izvoz v te države je predstavljal 51,2 odstotka vsega izvoza. Največ pa je uvažala iz Nemčije, Italije, Avstrije in Francije. Uvoz iz teh držav je znašal 60,6 odstotka. Najpomembnejše izvozne dejavnosti v letu 2004 so bile proizvodnja strojev in naprav (15,4 odstotka skupnega izvoza), proizvodnja vozil in plovil (13,8 odstotka) ter proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov (13,4 odstotka) (Statistični letopis RS, 2004).

4. Trenutno stanje v državah nekdanje Jugoslavije

V nadaljevanju bom opisal značilnosti posameznih držav na območju nekdanje Jugoslavije. Navedel in opisoval bom naslednje informacije in podatke, kot so politični sistem, gospodarstvo, bruto domači proizvod (BDP) in struktura potrošnje, industrijska proizvodnja, nezaposlenost in plače, fiskalna politika in proračun, monetarna politika in tečaj domače valute, inflacija, privatizacija, izvoz, uvoz in tekoči račun, investicijsko okolje in tuje naložbe, napoved gospodarskih gibanj in ukrepov vlade. Kot najpomembnejše pa bom opisal tudi bilateralne ekonomske odnose s Slovenijo, kjer je predstavljena blagovna menjava in pomembnejši bilateralni sporazumi, ki urejajo gospodarsko sodelovanje med državami.

V spodnjem grafu sem prikazal gibanje uvoza in izvoza po posameznih državah na območju nekdanje Jugoslavije. Kot opazimo iz grafa, predstavlja Hrvaška najpomembnejšo trgovinsko partnerico na tem območju, s katero ima tudi največji presežek zunanjetrgovinske bilance. Tako visok presežek pa se zmanjša v tekočem delu plačilne bilance, saj ima Hrvaška zelo visoke prihodke iz naslova turizma. Iz grafa je še razvidno, da ima Slovenija z vsemi državami na območju nekdanje Jugoslavije zunanjetrgovinski presežek, ki tudi raste skozi čas. Zunanjetrgovinski presežek z Bosno in Hercegovino pa se od leta 2003 naprej zmanjšuje.

Slika 1: Vrednost izvoza in uvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije po posameznih državah ter saldo trgovinske bilance po posameznih državah v obdobju 2001–2005 (v 1000 EUR v tekočih cenah)

Vir: SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 02.04.2006.

OPOMBA: *Podatki so začasni.

4.1 Bosna in Hercegovina

Decembra leta 1995 so bili s podpisom Daytonskega sporazuma postavljeni temelji Republike BiH, ki jo tvorita dve samostojni entiteti, Federacija BiH in Republika srbska. BiH je multietnična država, v kateri od dobrih 4 milijonov prebivalstva 44 odstotkov predstavljajo Bošnjaki, 31 odstotkov Srbi, 17 odstotkov Hrvati, ostalih 8 odstotkov pa druge narodnostne manjšine. Po vojni se je etnična struktura nekoliko spremenila, zmanjšal se je predvsem delež Hrvatov. Vojna je vplivala tudi na starostno strukturo prebivalstva, saj je veliko mladih ljudi zapustilo državo. Vračanje beguncev je počasno. Ocenjuje se, da se je od konca vojne od skupno 1,8 milijona beguncev v BiH vrnilo okoli 900.000 ljudi (Izvoznokno, 10.03.2006).

BiH ima zelo kompleksno strukturo države in entitet ter eno najdražjih administracij na svetu, kar onemogoča učinkovitejše delovanje države. Poleg zvezne vlade, v kateri so enakopravno zastopani Bošnjaki, Srbi in Hrvati, ima vsaka entiteta še svojo vlado in

parlament. Na vseh področjih je močno prisotna mednarodna skupnost, najvišjo vlogo v sprejemanju novih zakonov pa ima t. i. visoki predstavnik mednarodne skupnosti. Oktobra 2002 so v BiH potekale parlamentarne in predsedniške volitve, prvič pa se je volilo po novem volilnem zakonu za obdobje štirih (in ne več dveh) let. Proti pričakovanjem mednarodne skupnosti so na oblast ponovno prišle nacionalistične stranke tako v zveznem parlamentu in parlamentih obeh entitet kot tudi v tričlanskem predsedstvu BiH (Izvozno okno, 10.03.2006).

Vojna v letih 1992–1995 je v veliki meri vplivala na današnji makroekonomski položaj BiH. Poleg civilnih žrtev je vojna uničila večino infrastrukture in bolj ali manj onemogočila gospodarsko dejavnost. Izvoz in proizvodnja bosanskih podjetij sta drastično upadla, poslovne vezi so bile pretrgane. Povojna rekonstrukcija je bila v celoti financirana z mednarodno finančno pomočjo v skupni vrednosti 5,1 milijarde dolarjev. V splošnem velja, da je gospodarski položaj v Republiki srbski nekoliko slabši kot v Federaciji BiH. V zadnjih treh letih je BiH naredila opazen napredek pri prehodu v tržno gospodarstvo. Vzpostavljena je bila osnova za reforme, vključno z enotnim carinskim sistemom, usklajevanjem davčne politike in začetkom privatizacije, vendar pa je na mnogih področjih napredek prepočasen, predvsem na področju poenostavljanja predpisov in postopkov. Gospodarska zakonodaja v BiH je decentralizirana, saj so pristojnosti prenesene na entitete. Vlada celotne BiH po ustavi ureja ekonomske odnose s tujino ter v skladu s tem sprejema enotne zakone o zunanjetrgovinski politiki, carinski politiki in politiki neposrednih tujih vlaganj. Najvišjo vlogo v sprejemanju novih zakonov ima visoki predstavnik mednarodne skupnosti, reforme pa potekajo v smeri krepitve zveznih ustanov (Izvozno okno, 10.03.2006).

Gospodarska rast je v letu 2004 znašala 5,7 odstotka in se je glede na leto poprej povečala za 1,7 odstotka. Rast je bila večja zaradi okrepljene rasti industrijske proizvodnje, ki je bila posledica večjih domačih naložb, in višje rasti izvoza, medtem ko je rast zasebne porabe začela upadati, rast javne porabe pa je bila zajezena z restriktivno fiskalno politiko. BDP je v letu 2004 dosegel okoli 50 odstotkov predvojnega BDP, tako da je BDP na prebivalca znašal 1.952 dolarjev. V letu 2005 je rast BDP po ocenah znašala 5 odstotkov. Višja rast je posledica nadaljnje rasti domačih in tujih naložb v obnavljanje starih in ustvarjanje novih proizvodnih kapacitet, predvsem v težki industriji, kar bo spodbudilo tudi transport, še posebej železniški, ki trenutno zaposluje le 25–30 odstotkov svojih kapacitet, kot tudi v rudarstvu in proizvodnji elektrike. Visoka bo tudi rast v gradbeništvu, saj vlada načrtuje gradnjo cest in druge infrastrukturne projekte. Rast BDP bo spodbujala tudi nadaljnja rast izvoza. Po drugi strani se bo rast zasebne porabe, ki je bila v prejšnjih letih gonilo rasti, zmanjševala, kar bo posledica povečevanja brezposelnosti zaradi odpuščanja v javnem sektorju in še vedno prepočasnega ustvarjanja novih delovnih mest.

Rast industrijske proizvodnje je leta 2004 znašala visokih 12,4 odstotka v primerjavi s 3-odstotno rastjo v letu 2003, medtem ko se za leto 2005 napoveduje prepolovljeno stopnjo rasti industrijske proizvodnje. V obdobju od januarja do aprila 2005 je rast industrijske proizvodnje v Federaciji BiH na letni ravni znašala slabe 3 odstotke. Za 7,2 odstotka se je znižal obseg proizvodnje kapitalnih dobrin, proizvodnja energije je bila nižja za 5 odstotkov, za 10 odstotkov pa se je zmanjšal obseg proizvodnje v rudarstvu. Visoki pozitivni stopnji rasti sta beležili predvsem proizvodnja potrošnih trajnih (15,3 odstotka) in netrajnih dobrin (13,3 odstotka). V okviru celotne industrijske proizvodnje se je obseg predelovalne industrije povečal za 10 odstotkov, od tega so najvišje stopnje rasti beležili tekstilni sektor, proizvodnja kovin in proizvodnja pohištva. V Republiki srbski je bila rast industrijske proizvodnje višja, saj je v obdobju od januarja do aprila 2005 znašala 11,3 odstotka na letni ravni. Največ je k rasti prispevalo rudarstvo, kjer se je proizvodnja povečala za 33,7 odstotka. Obseg proizvodnje v predelovalni industriji se je povečal za 10,8 odstotka, od tega najbolj v proizvodnji hrane, pijač in tobaka (Izvozno okno, 10.03.2006).

Zaposlenost je v BiH v zadnjih letih stagnerala, saj je ustvarjanje novih delovnih mest še vedno problematično, brezposelnost pa je zaradi prestrukturiranja gospodarstva ter vračanja beguncev naraščala. Podoben trend je bil tudi v letu 2005, tako da bo visoka stopnja brezposelnosti še naprej predstavljala enega večjih ekonomskih in socialnih problemov. Stopnja brezposelnosti je marca 2005 v Federaciji BiH znašala 45,9 odstotka, v Republiki srbski pa je brezposelnost po ocenah okoli 50-odstotna. Ob tem je potrebno upoštevati dejstvo, da veliko ljudi dela v sivi ekonomiji (delež sive ekonomije predstavlja od 36 do 40 odstotkov BDP, vendar se postopno znižuje), statistika pa kot zaposlenih ne vodi obrtnikov in samozaposlenih, tako da dejanska stopnja brezposelnosti po ocenah Svetovne banke in Mednarodnega denarnega sklada (IMF) znaša okoli 20 odstotkov. Rast plač je bila v obdobju od januarja do aprila 2005 višja v Republiki srbski in nižja v Federaciji BiH, saj se plače med obema entitetama usklajujejo. Povprečna mesečna neto plača je v Federaciji BiH marca 2005 znašala 548 bosanskih mark, v Republiki srbski pa 460 bosanskih mark.

V zadnjih dveh letih in pol je bil storjen velik napredek na področju fiskalnega usklajevanja, tako da so proračuni uravnoteženi ali pa beležijo nizke primanjkljaje, ki so pokriti s sredstvi, ki jih zagotavljajo IMF, Svetovna banka in druge mednarodne finančne ustanove. V proračunu Federacije BiH je bil v letu 2004 zabeležen majhen primanjkljaj, proračun Republike srbske pa je bil uravnotežen. Podobno je bilo tudi v letu 2005. Zvezni proračun, katerega sredstva so namenjena podpori delovanja zveznih institucij, katerih število hitro narašča, in za servisiranje zunanjega dolga, bo v prihodnje dobival dodatne prihodke od dobička centralne banke (40 odstotkov letnega dobička) ter od davka na dodano vrednost, ko bo ta uveden (predvidoma v prvi polovici leta 2006). Poleg tega

določen delež prihodkov zveznega proračuna predstavljajo tudi vplačila iz entitetnih proračunov in proračuna okrožja Brčko. V letu 2005 je zvezni proračun po ocenah zabeležil primanjkljaj v višini 0,7 odstotka BDP (Izvozno okno, 10.03.2006).

Centralna banka je zaradi visokega primanjkljaja v zunanjetrgovinski bilanci in prehitre rasti kreditov v letu 2004 vodila restriktivno monetarno politiko, kar je nadaljevala tudi v letu 2005. Srednjeročna strategija razvoja BiH in tudi IMF podpirata nadaljevanje politike valutnega odbora⁴ (currency board) kot mehanizma monetarne politike centralne banke BiH, saj zagotavlja trdnost nacionalne valute in nizko stopnjo inflacije ter makroekonomsko stabilnost. Povprečen tečaj konvertibilne bosanske marke proti dolarju je v letu 2005 po ocenah znašal 1,6 bosanske marke za dolar, v letu 2006 pa 1,55 bosanske marke za dolar.

Inflacija je v letu 2004 kljub naraščajočim plačam ostala nizka. V Federaciji BiH je bila zabeležena celo deflacija v višini 0,3 odstotka, v Republiki srbski pa 1,9-odstotna povprečna stopnja inflacije. Inflacija je v Republiki srbski tradicionalno višja, vendar se je razlika v inflaciji med entitetama zaradi ustvarjanja enotnega trga že zmanjšala. V začetku leta 2005 se je inflacija zaradi povečanih cen tobaka in transporta močno povišala v obeh entitetah. V prvih štirih mesecih je bila tako v Federaciji BiH zabeležena 1,4-odstotna stopnja inflacije, v Republiki srbski pa 3,5-odstotna. Inflacija se je junija še povečala zaradi višjih cen naftnih derivatov. Zaradi omenjenih povišanj cen je bila inflacija v letu 2005 glede na leto 2004 znatno višja v obeh entitetah; v Federaciji BiH je po ocenah znašala 1,3 odstotka, v Republiki srbski pa 3,4 odstotka. V letu 2006 se bo inflacija še zvišala zaradi uvedbe davka na dodano vrednost, vendar bo povišanje nizko, saj bo notranje inflatorne pritiske odpravljala centralna banka s svojo politiko valutnega odbora (Izvozno okno, 10.03.2006).

Glede na politično razdelitev BiH se privatizacija ureja ločeno v Federaciji BiH in Republiki srbski, financira in nadzira pa jo mednarodna skupnost. Po podatkih Agencije za privatizacijo Federacije BiH so bili v letu 2005 objavljeni javni razpisi za prodajo 14 podjetij (Energoinvest – tovarna za izdelavo stebrov za daljnovode, Šipad eksport-import, UNIS, Aida Tuzla, KTK Visoko, Energoinvest Sarajevo, Agrokomerc Velika Kladuša, Hidrogradnja Sarajevo, Krivaja Zavidovići, Unico filtri Tešanj, Stupčeniča Olovo, hotel Zenit Neptun, hotel Europa Sarajevo in hotel Bristol Sarajevo). Največ državnega premoženja se nahaja v podjetjih Agrokomerc (165 milijonov evrov), Krivaja (127 milijonov evrov), Energoinvest (74 milijonov evrov) in Hidrogradnja (24 milijonov evrov).

---

⁴ Gre za devizni režim, v katerem se država obveže, prvič, da bo zamenjevala domačo valuto za tujo valuto po fiksnem deviznem tečaju, ter drugič, da bo izdajala domači denar samo, če za to obstaja polno pokritje v deviznih sredstvih (Mrak, 2002, str. 92).

Agencija za privatizacijo Federacije BiH načrtuje tudi sklenitev treh pogodb o skupnih vlaganjih, in sicer za podjetja Tovarna sode, Natron Maglaj in Energopetrol Sarajevo. Tudi Direkcija za privatizacijo Republike srbske je predstavila svoj načrt privatizacije za leto 2005. Do konca leta bodo skupno privatizirali okoli 120 podjetij s pretežno državnim kapitalom ter v 40 do sedaj že privatiziranih podjetjih preverili, ali lastniki izpolnjujejo vse kupoprodajne pogoje (Izvožno okno, 10.03.2006).

Bosanski izvoz blaga je v letu 2004 znašal 2 milijardi dolarjev in bil glede na leto 2003 višji za visokih 44,3 odstotka, uvoz blaga pa je bil višji za 25 odstotkov in je znašal 6,7 milijarde dolarjev. Zunanjetrgovinski primanjkljaj ostaja visok in je v letu 2004 tako predstavljal kar 56,7 odstotka BDP. Zunanjetrgovinsko neravnovesje je manjše v Federaciji BiH, medtem ko se položaj v Republiki srbski iz leta v leto poslabšuje. Povečanje izvoza v letu 2004 je bilo v veliki meri posledica učinkov sklenjenih prostotrgovinskih sporazumov med državami zahodnega Balkana, medtem ko so rast uvoza spodbujale visoke svetovne cene nafte. V letu 2005 sta se upočasnili tako rast izvoza kot tudi uvoza. V obdobju od januarja do aprila 2005 je BiH izvozila največ kovin (24 odstotkov celotnega izvoza), sledijo pa motorna vozila (9,3 odstotka), les in lesni proizvodi (7,9 odstotka), rafinirani naftni proizvodi (6,4 odstotka), hrana in pijače (6,2 odstotka) ter stroji in oprema (5,9 odstotka). V uvozu so prevladovali hrana in pijača, kemični proizvodi, rafinirani naftni proizvodi, stroji in oprema ter kovine. BiH posluje največ s Hrvaško, Italijo, Nemčijo, Srbijo in Črno goro, Slovenijo, Madžarsko in Avstrijo. Visok zunanjetrgovinski primanjkljaj je poglavitni vzrok za visok primanjkljaj na tekočem računu plačilne bilance, saj so bilance storitev, dohodkov in transferjev pozitivne. Tekoči primanjkljaj je leta 2004 predstavljal izjemno visokih 23,3 odstotka BDP, v letu 2005 pa se je po ocenah znižal le za eno odstotno točko (Izvožno okno, 10.03.2006).

Bosanska agencija za promocijo tujih naložb (FIPA) je novembra 2004 predstavila strategijo pospeševanja tujih naložb, ki je eden od ključnih delov vladne srednjeročne razvojne strategije. V primerjavi z ostalimi tranzicijskimi državami so naložbe v BiH relativno nizke. Njihova vrednost se je v letu 2004 več kot dvakratno povečala in po podatkih ministrstva za zunanjo trgovino in ekonomske odnose znašala 383,346 milijona evrov. Kumulativne tuje neposredne naložbe v BiH so tako v obdobju od začetka maja 1994 do konca leta 2004 znašale 1,428 milijarde evrov, od česar je bilo dobri dve tretjini naložb usmerjenih v Federacijo BiH, preostanek pa v Republiko srbsko. V tem obdobju je v BiH največ vložila Hrvaška (264,9 milijona evrov), na drugem mestu je Litva (252,4 milijona evrov), sledijo pa Avstrija (220,3 milijona evrov), Slovenija (150,9 milijona evrov), Nemčija (124 milijonov evrov), Nizozemski Antili (119,3 milijona evrov), Kuvajt (101 milijon evrov), Srbija in Črna gora (85,4 milijona evrov), Nizozemska (58,9 milijona evrov) in Italija (50,6 milijona evrov). Največ tujih naložb je bilo usmerjenih v industrijo

(59,4 odstotka), vendar predvsem preko prevzemov podjetij, ki se privatizirajo, pravih greenfield⁵ naložb pa je manj. Sledijo naložbe v bančništvo (14,5 odstotka), trgovino (6,4 odstotka), turizem, zavarovalništvo in transport. IMF je napovedal, da bodo neposredne tuje naložbe v BiH v letu 2005 znašale 540 milijonov dolarjev (Izvozno okno, 10.03.2006).

Tudi v letu 2006 se bo gospodarska politika vlade držala zahtev EU v okviru stabilizacijsko asociacijskega procesa, smernic, začrtanih v srednjeročni razvojni strategiji BiH do leta 2007, ter pričakovanega sporazuma z IMF-om. IMF bo še naprej zahteval fiskalno in monetarno disciplino, okrepitev zasebnega sektorja preko pospešitve privatizacije ter izboljšanje poslovnega okolja. V letu 2006 bo gospodarska rast po napovedih znašala 5,5 odstotka, spodbujale pa jo bodo domače in tuje naložbe ter rast izvoza. Domače in tuje naložbe bodo spodbujale tudi rast industrijske proizvodnje, ki se bo v letu 2006 po ocenah povečala za 9 odstotkov. Izvoz je v letu 2005 in bo v letu 2006 naraščal hitreje od uvoza, vendar bo primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance ostal visok ter v največji meri pogojeval visoko rizičnost države.

Bilateralni ekonomski odnosi s Slovenijo

V prvih petih mesecih leta 2005 so bile največje slovenske izvozne postavke v BiH naslednje: tekstil in tkanine (5,3 odstotka), proizvodi iz usnja ali umetnega usnja (4,7 odstotka), zdravila za prodajo na drobno (4,5 odstotka), mineralne in druge vode, sodavice in brezalkoholne pijače, razen sokov (2,3 odstotka), hladilniki in naprave za hlajenje ter toplotne črpalke (1,7 odstotka) in pnevmatične gume (1,6 odstotka). Največji izvozniki so bili: Prevent Global d. d., Gorenje d. d., Krka d. d., Fructal d. d., Alpina d. d. in Merkur d. d. (SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 04.02.2006).

V prvih petih mesecih leta 2005 so bile največje slovenske uvozne postavke sledeče: zračne ali vakuumske črpalke, kompresorji in ventilatorji (20,5 odstotka), surov aluminij (10,3 odstotka), odpadki ter ostanki železa ali jekla (7,5 odstotka), surove živalske kože (5,2 odstotka), deli obutve (4,4 odstotka) in odpadki ter ostanki aluminija (4,1 odstotka). Slovenska podjetja, ki so v tem obdobju največ uvažala iz BiH, so bila: Cimos d. d., IMPOL d. d., Meltal d. o. o., Alpina d. d., Koto d. d. in Odpad d. o. o. (SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 04.02.2006).

---

⁵ Greenfield naložba je naložba, kjer gre za povsem novo postavljanje dejavnosti v določeni državi in ne gre za prevzem obstoječih dejavnosti. Ustanovi se novo podjetje. Takšne naložbe so najboljše za državo gostiteljico, saj se poleg pridobljenega kapitala odprejo tudi nova delovna mesta.

Tabela 1: Izvoz, uvoz in saldo mednarodne menjave med Slovenijo in BIH v tekočih podatkih v 1000 EUR

Leto	Izvoz	Uvoz	Saldo
2001	444.785	70.086	374.699
2002	492.109	69.056	423.053
2003	471.259	79.498	391.761
2004	490.722	151.891	338.831
2005*	515.063	206.310	308.753

Vir: SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 02.04.2006.

OPOMBA: *Podatki so začasni.

Pomembnejši bilateralni sporazumi, ki urejajo gospodarsko sodelovanje med državama, so⁶:

- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Republiko Slovenijo in Bosno in Hercegovino o vzajemnem spodbujanju in zaščiti naložb;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Republiko Slovenijo in Bosno in Hercegovino o rednem zračnem prometu;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma o gospodarskem sodelovanju med Republiko Slovenijo in Bosno in Hercegovino;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Svetom ministrov Bosne in Hercegovine o prevozu oseb in stvari v mednarodnem cestnem prometu;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma o znanstvenem in tehnološkem sodelovanju med Vlado Republike Slovenije in Vlado Bosne in Hercegovine.

4.2 Hrvaška

Hrvaška je neodvisnost razglasila junija leta 1991 ter pol leta kasneje dosegla mednarodno priznanje. Danes je Hrvaška srednje razvita država s 4,4 milijona prebivalcev, njen BDP na prebivalca pa znaša okoli 8.000 dolarjev. Po površini meri 56.610 kvadratnih kilometrov ter ima vključno s 718 otoki kar dobrih 5.800 km obale, ki vsako leto privablja številne turiste, devizni prilivi od turizma pa po ocenah dosegajo skoraj 20 odstotkov BDP (Izvozno okno, 10.03.2006).

⁶ Vir: Izvozno okno [Url: http://www.izvoznookno.si/podatki_o_drzavah.php?akcija=bilat_ekonomski_odnosi&drzava_ID=2002060513443733&menu=podatki&podnaslov=bilateralni%20ekonomski%20odnosi%20s%20Slovenijo], 25.3.2006.

Prvo desetletje samostojnosti je zaznamovala vladavina HDZ in predsednika Franja Tuđmana, ki je privedla tudi do določene mednarodne izolacije države. Po njegovi smrti konec leta 2000 je na oblast prišla koalicija šestih opozicijskih strank z Ivico Račanom kot premierom in Stipetom Mesićem kot predsednikom države. Na zadnjih parlamentarnih volitvah novembra 2003 je zmagala prenovljena HDZ, njen predsednik Ivo Sanader pa je postal novi premier. Na predsedniških volitvah januarja 2005 je bil za predsednika ponovno izvoljen Stipe Mesić.

Zaradi vojne v začetku devetdesetih let je bil padec gospodarske aktivnosti izrazitejši kot v ostalih tranzicijskih državah, začetna leta pa je zaznamovala tudi precejšnja makroekonomska nestabilnost. Po letu 1993 si je hrvaško gospodarstvo hitro opomoglo. Stopnja rasti BDP je bila relativno visoka (v povprečju je znašala 3,7 odstotka), devizni tečaj trden, inflacija pa nizka. Danes je privatizacija že skoraj končana, bančni sektor saniran, primanjkljaj na tekočem računu pa se je močno zmanjšal. Hrvaška svoje gospodarstvo čedalje bolj odpira. Postala je članica Svetovne trgovinske organizacije (WTO), dne 1. 1. 2002 je stopil v veljavo stabilizacijsko-asociacijski sporazum z EU, marca 2003 pa je postala članica CEFTE (Evropska unija in države zahodnega Balkana, 2004). Vlada je leta 2003 uradno zaprosila za članstvo v EU, aprila 2004 je od Evropske komisije dobila pozitivno mnenje, junija 2004 pa je uradno postala kandidatka za vstop v EU. Pogajanja o članstvu so bila marca 2005 začasno preložena zaradi neizročitve generala Anteja Gotovine haaškemu sodišču. Hrvaška je sklenila tudi prostotrgovinske sporazume z državami jugovzhodne Evrope. Z vključevanjem v svetovne in evropske integracijske tokove, prilagajanjem zakonodaje evropski, uspešno privatizacijo, izvajanjem strukturnih reform, stabilnim političnim in gospodarskim okoljem ter urejanjem razmer v regiji je postala Hrvaška tudi privlačna destinacija za tuje naložbe (Izvozno okno, 10.03.2006).

Realna rast BDP je bila v letu 2004 3,8-odstotna in se je glede na leto poprej nekoliko znižala, predvsem zaradi znatno nižje rasti domačih naložb. Rast BDP je v letu 2004 spodbujalo predvsem domače povpraševanje, v okviru katerega se je zasebna poraba povečala za 3,9 odstotka, domače naložbe za 4,4 odstotka (v letu 2003 je bila rast domačih naložb kar 16,8-odstotna), medtem ko se je javna poraba zmanjšala za 0,3 odstotka. V nasprotju s prejšnjimi leti je k rasti BDP v letu 2004 nekoliko prispeval tudi saldo zunanjetrgovinske bilance. V prvem četrtletju 2005 je bila gospodarska rast v primerjavi z enakim obdobjem lani le 1,8-odstotna. V tem obdobju je bila nizka predvsem rast trgovine na drobno, rast uvoza je bila višja od rasti izvoza, industrijska proizvodnja pa je v januarju in februarju 2005 zabeležila negativne stopnje rasti. Razlog temu je bila nižja rast zasebne potrošnje in domačih naložb, negativen vpliv na BDP pa je imela v tem obdobju tudi državna potrošnja. V drugi polovici leta 2005 se je gospodarska rast nekoliko okrepila in v celem letu znašala 3,1 odstotka, spodbujala pa jo je rast zasebne potrošnje, ki se je

povečala za 3,6 odstotka, in naložb, ki so se povečale za 5 odstotkov, medtem ko se je javna poraba znižala za 0,2 odstotka. Rast BDP je zaviral negativni saldo zunanjetrgovinske bilance (Hrvatsko gospodarstvo u razdoblju 2001 – 2005, 2006, str. 5 – 35).

Rast industrijske proizvodnje se je v letu 2004 upočasnila ter znašala 3,6 odstotka, v letu 2005 pa se je po ocenah še znižala in znašala 3 odstotke. V prvem četrtletju leta 2005 se je industrijska proizvodnja povečala le za 0,2 odstotka glede na enako obdobje v letu poprej. Junija 2005 je bila industrijska proizvodnja višja za 12,3 odstotka na letni ravni, kar je nadaljevanje aprilske rasti. To je od septembra 2002 najvišja stopnja rasti v industrijski proizvodnji. V prvih šestih mesecih 2005 je bila v primerjavi z enakim obdobjem lani industrijska proizvodnja višja za 4,7 odstotka. Visoki junijski rasti je pripomoglo tudi večje število delovnih dni. Največjo rast so zabeležili v predelovalni industriji (15,2-odstotno povečanje na letni ravni), ki je tudi sicer največ doprinesla k višji rasti v prvih šestih mesecih. V okviru predelovalne industrije so največjo rast zabeležili proizvodnja hrane in pijače (19,6-odstotno povečanje), tiskarska dejavnost (28,1-odstotno povečanje) ter proizvodnja kemičnih izdelkov (18,6-odstotno povečanje). V storitvenem sektorju je najpomembnejši turizem, katerega prihodki so lani znašali 5,01 milijarde evrov in so bili, kljub temu da se je število gostov povečalo za sedem odstotkov, glede na leto poprej nižji za 80 milijonov evrov (Izvozno okno, 10.03.2006).

Stopnja brezposelnosti je po letu 1995 začela naraščati ter leta 2002 znašala rekordnih 22,3 odstotka. Nato je začela postopoma upadati ter leta 2004 znašala še vedno visokih 18,7 odstotka. V letih 2005 in 2006 se bo brezposelnost po ocenah še naprej postopno zniževala ter po ocenah in napovedih znašala 18,1 oziroma 17,5 odstotka. Počasno je tudi ustvarjanje novih delovnih mest. Rast plač je bila v preteklih letih, predvsem v javnem sektorju, v primerjavi z ostalimi tranzicijskimi državami dokaj visoka, zato vlada v zadnjih nekaj letih po navodilih IMF-a omejuje rast plač. Povprečna mesečna neto plača pri pravnih osebah je maja 2005 znašala 4.436 kun, kar je nominalno največ doslej. Na letni ravni so se v maju neto plače povečale za 6,5 odstotka, na mesečni pa za 3,5 odstotka nominalno. Tudi bruto plača je maja dosegla rekordno višino, in sicer 6.358 kun. Večje povišanje neto plač v primerjavi z bruto plačami je posledica spremenjene obdavčitve osebnih dohodkov. Gre za spremembo lestvice davčnih stopenj in velikosti razredov (Izvozno okno, 10.03.2006).

Nad vodenjem gospodarske politike vlade poleg EU bdi tudi IMF, s katerim je bil avgusta 2004 sklenjen nov stand by sporazum v vrednosti 141 milijonov dolarjev za obdobje 20 mesecev. Najpomembnejša cilja v okviru fiskalne politike sta zmanjšanje proračunskega primanjkljaja in javnega dolga. Proračunski primanjkljaj se je v letu 2004 glede na leto poprej, ko je predstavljal visokih 6,2 odstotka BDP, znižal na 4,9 odstotka BDP, kar pa je bilo kljub znižanju proračunskih izdatkov vseeno za 0,4-odstotne točke več od vladnega

dogovora z IMF-om. Višji primanjkljaj je bil posledica nižjega povečanja proračunskih prihodkov od načrtovanega. Primanjkljaj je bil v letu 2004 večinoma financiran z zadolževanjem na domačem trgu kapitala preko izdaje obveznic v vrednosti 2,5 milijarde kun ter izdaje evroobveznic v vrednosti 500 milijonov evrov. Le majhen del primanjkljaja je bil pokrit s prihodki od privatizacije. V letu 2005 je sporazum z IMF-om predvideval znižanje proračunskega primanjkljaja na 3,7 odstotka BDP, kar pa bi bilo težko dosegljivo, zato tuji analitiki ocenjujejo, da je primanjkljaj znašal 4,5 odstotka BDP (Hrvatsko gospodarstvo u razdoblju 2001 – 2005, 2006, str. 5 – 35).

IMF nadzira tudi monetarno politiko, ki ostaja restriktivna. V letu 2004 se je še zaostрила, predvsem zaradi hitre rasti posojil in posledično višjega zadolževanja poslovnih bank v tujini. Zaradi hitre rasti uvoza in zunanjega dolga je centralna banka tako že sredi leta 2004 sprejela ukrep, po katerem so morale poslovne banke pri centralni banki, poleg 11-odstotne stopnje deviznih rezerv, položiti 24 odstotkov (brez obresti) zneska vsakega novega zadolževanja v tujini. Ta znesek se je februarja 2005 povišal na 30 odstotkov, maja pa na 40 odstotkov. Maja 2005 je centralna banka tudi zvišala stopnjo obveznih rezerv, ki jih morajo poslovne banke držati v domači valuti. Tečaj kune je vezan na evro in bo tudi v prihodnjih letih ostal trden. Tečaj kune nasproti evru je v letu 2005 po ocenah v povprečju znašal 7,44 kune za evro, v letu 2006 pa bo znašal 7,46 kune za evro (Izvozno okno, 10.03.2006).

Povprečna stopnja inflacije je leta 2004 znašala 2,1 odstotka, v letu 2005 pa so cene naraščale hitreje. Marca 2005 je medletna stopnja rasti potrošniških cen skočila na 3,9 odstotka, medtem ko je bila v februarju še 3,3-odstotna. Za 0,7-odstotno marčno inflacijo so bile krive višje cene goriv in cene živilskih izdelkov in pijač. Stopnja inflacije je zadnjih nekaj let v prvih trimesečjih prav zaradi sezonskih vplivov navadno višja, vendar je bila rast v letu 2005 nenavadno visoka. V aprilu in maju 2005 se je rast cen umirila, tako da je povprečna stopnja inflacije na letni osnovi za obdobje od januarja do maja znašala 3,1 odstotka. V letu 2005 je povprečna stopnja inflacije po ocenah narasla na 2,8 odstotka, v letu 2006 pa se bo po napovedih znižala na 2,5 odstotka (Hrvatsko gospodarstvo u razdoblju 2001 – 2005, 2006, str. 81 – 86).

Po podatkih Hrvaškega privatizacijskega sklada je bilo v letu 2004 prodanih 266 deležev v podjetjih, ki so v državnem lastništvu, od prodaje pa je bilo iztrženih okrog 458 milijonov kun. Do konca leta 2005 je bila predvidena privatizacija tudi nekaterih večjih in dobrih podjetij, ki so v večinski lasti države in za katera se pričakuje veliko zanimanje kupcev. Ponovljeni so bili tudi razpisi za prodajo vseh tistih podjetij, katerih prodaja v letu 2004 ni uspela. Vlada je pospešila privatizacijo, saj potrebuje dodatna sredstva za zmanjšanje proračunskega primanjkljaja, poleg tega pa si prizadeva za povečanje tujih naložb. V teku

je druga faza privatizacije Ine, v kateri je bilo na borzi ponujenih 15 odstotkov delnic, zadnja faza privatizacije T-HT-ja (bivši Hrvatski Telekom), pripravlja pa se tudi privatizacija HEP-a (elektrika). Najhitreje so se v letu 2005 prodajala podjetja v turističnem sektorju. Večje prihodke se pričakuje od privatizacije velikih podjetij, predvsem v ladjedelniškem sektorju ter v kmetijstvu, katerih privatizacijo pa vlada odlaša, saj bo prinesla večje odpuščanje delavcev in stečaje manjših podjetij, vezanih na proizvodnjo omenjenih velikih podjetij (Izvozno okno, 10.03.2006).

V primerjavi z letom 2003 je bila realna rast izvoza blaga in storitev v letu 2004 skoraj prepolovljena in je znašala 5,4 odstotka. Enako velja za rast uvoza blaga in storitev, spodbudno pa je dejstvo, da je bila po več letih nižja od rasti izvoza in je znašala 3,5 odstotka. V prvem četrtletju leta 2005 se je zunanjetrgovinski primanjkljaj ponovno povečal in znašal 250 milijonov dolarjev, saj se je izvoz, merjeno v kunah, povečal za 1,3 odstotka, uvoz pa za 4 odstotke. Za leto 2005 se je ocenilo, da je rast uvoza znašala 5,1 odstotka, rast izvoza pa 5,5 odstotka. Delež zunanjetrgovinskega primanjkljaja v BDP se bi tako znižal na 22,7 odstotka BDP (Izvozno okno, 10.03.2006).

Hrvaška izvažata največ strojev in transportne opreme, mineralnih goriv in maziv, kemičnih izdelkov ter prehrabnih proizvodov, večino svoje zunanjetrgovinske menjave pa usmerja v evropske države. Več kot polovico zunanje trgovine opravi z državami članicami EU oziroma predvsem z Nemčijo in Italijo, ki tako v izvozu kot tudi v uvozu zavzemata dobro tretjino celotne menjave. Poleg Italije in Nemčije so bile najpomembnejše hrvaške zunanjetrgovinske partnerice v letu 2004 BiH, Avstrija in Slovenija. Primanjkljaj na tekočem računu plačilne bilance se je v letu 2004 znižal na 4,9 odstotka BDP. Tekoči primanjkljaj je predvsem posledica visokega primanjkljaja v zunanjetrgovinski bilanci, saj sta bilanca storitev (zaradi prihodkov od turizma) in bilanca tekočih transferov pozitivni, primanjkljaj v dohodkovni bilanci pa je nizek. V letu 2005 se je tekoči primanjkljaj zaradi višje rasti izvoza od uvoza po ocenah znižal na 4,7 odstotka BDP.

V obdobju od leta 1993 do konca prvega trimesečja leta 2005 so tujci na Hrvaško po podatkih hrvaške centralne banke vložili 11,03 milijarde dolarjev. V letu 2004 se je obseg tujih vlaganj zmanjšal in znašal 1,24 milijarde dolarjev (v letu 2003 je bila vrednost tujih vlaganj v višini 2,13 milijarde dolarjev rekordna, predvsem zaradi prilivov od prodaje deleža v Ini, ki ga je kupila madžarska naftna družba MOL za 505 milijonov dolarjev). V prvih treh mesecih leta 2005 so tuje naložbe na Hrvaško znašale 221,3 milijona dolarjev, od tega je bilo največ naložb usmerjenih v sektor finančnega posredovanja (76 odstotkov). Do sedaj je bilo največ tujih naložb realiziranih preko privatizacijskega procesa, od tega večina v telekomunikacijskem sektorju, finančnem sektorju, trgovini, farmacevtski industriji in naftni industriji. Največja tuja vlagateljica je Avstrija, ki se uvršča pred Nemčijo, ZDA,

Madžarsko in Italijo, medtem ko je Slovenija na osmem mestu. Po tujih ocenah in napovedih so se tuje neposredne naložbe v letu 2005 znižale ter znašale 1,15 milijarde dolarjev, v letu 2006 pa se bodo povečale na 1,5 milijarde dolarjev (Izvozno okno, 10.03.2006).

Vlada bo morala pri oblikovanju gospodarske politike tudi v prihodnje upoštevati navodila IMF-a in Svetovne banke, s katerima ima sklenjene sporazume, ter zahteve EU v okviru približevanja članstvu. Poglavitne naloge vlade bodo nadaljnje zniževanje proračunskega primanjkljaja, zmanjšanje zunanjskega neravnovesja, predvsem visokega zunanjskega dolga, ki je konec leta 2005 po ocenah predstavljal dobrih 80 odstotkov BDP, ter izboljšanje izvozne konkurenčnosti, kar bo vključevalo tudi povečanje deleža zasebnega sektorja, ki trenutno predstavlja okoli 60 odstotkov BDP, ter dokončanje privatizacije. EIU⁷ je napovedal, da bo proračunski primanjkljaj v letu 2005 predstavljal 4,5 odstotka BDP in se po napovedih tudi v letu 2006 še ne bo znižal pod 4 odstotke.

Srednjeročni cilj vlade je, da do leta 2007 proračunski primanjkljaj zniža na 3 odstotke BDP, s čimer bi izpolnila Maastrichtski kriterij.⁸ V letu 2006 se bo gospodarska rast po napovedih ponovno povečala na 3,8 odstotka predvsem zaradi višje napovedane stopnje rasti zasebne porabe in višje rasti izvoza od uvoza. V letu 2006 se bo izvoz po napovedih povečal za 6,9 odstotka in znašal 10,9 milijarde dolarjev, uvoz pa za 5,5 odstotka na 19,4 milijarde dolarjev. Tekoči primanjkljaj se bo tako po napovedih ponovno znižal ter predstavljal 3,7 odstotka BDP (Izvozno okno, 10.03.2006).

Bilateralni ekonomski odnosi s Slovenijo:

V prvih petih mesecih leta 2005 so bile največje postavke v slovenskem izvozu na Hrvaško sledeče: zdravila za prodajo na drobno (6,4 odstotka), osebni avtomobili ter druga vozila za prevoz ljudi (5,3 odstotka), električna energija (4,6 odstotka), pohišstvo in njegovi deli (3,6 odstotka), jahte in druga plovila za šport in razvedrilo (2,1 odstotka) in pnevmatične gume (2 odstotka). Največji izvozniki so bili: Nuklearna elektrarna Krško d. o. o., Krka d. d., Gorenje d. d., Merkur d. d., Revoz d. d. in AC-Facro d. o. o. (SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 04.02.2006).

V uvozu s Hrvaške so v prvih petih mesecih leta 2005 prevladovali naslednji proizvodi: električna energija (8,4 odstotka), deli in pribor za motorna vozila (7,5 odstotka), proizvodi

---

⁷ Economist Intelligence Unit, The Economist.

⁸ Konvergenčni kriteriji se nanašajo na doseganje nizke stopnje inflacije, zdravih javnih financ, nizke stopnje obrestnih mer in stabilnih tečajev valut.

iz naravnega ali umetnega usnja (4,8 odstotka), odpadki in ostanki železa ali jekla (4,8 odstotka), sedeži in njihovi deli (3,2 odstotka) in polimeri etilena v primarnih oblikah (2,7 odstotka). Največji uvozniki so bili: Cimos d. d., HSE d. o. o., Boxmark Leather d. o. o., Revoz d. d., Eta Cerkno in Acroni d. o. o. (SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 04.02.2006).

Tabela 2: Izvoz, uvoz in saldo mednarodne menjave med Slovenijo in Hrvaško v tekočih podatkih v 1000 EUR

Leto	Izvoz	Uvoz	Saldo
2001	894.410	452.852	441.558
2002	954.412	427.862	526.550
2003	1.006.873	455.652	551.221
2004	1.166.669	514.178	652.491
2005*	1.304.301	605.029	699.272

Vir: SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 02.04.2006.

OPOMBA: *Podatki so začasni.

Pomembnejši bilateralni sporazumi, ki urejajo gospodarsko sodelovanje med državama, so⁹:

- Zakon o ratifikaciji pogodbe med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o ureditvi premoženjskopравnih razmerij;
- Zakon o ratifikaciji sporazuma o gospodarskem sodelovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o spodbujanju in vzajemni zaščiti investicij;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o veterinarskem sodelovanju;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o obmejnem prometu in sodelovanju;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o opravljanju železniškega prometa čez državno mejo;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o prevozu potnikov in stvari v mednarodnem cestnem prometu;

⁹ Vir: Izvozno okno [http://www.izvoznookno.si/podatki_o_drzavah.php?akcija=bilat_ekonomski_odnosi&menu=podatki&podnaslov=bilateralni%20ekonomski%20odnosi%20s%20Slovenijo&drzava_ID=2002051315415840&podnaslov=bilateralni%20ekonomski%20odnosi%20s%20Slovenijo&tip=&tip2=&menu=podatki], 25.3.2006

- Zakon o ratifikaciji Sporazuma o rednem zračnem prometu med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o trgovinsko-gospodarskih odnosih;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o znanstvenem in tehnološkem sodelovanju;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o zaposlovanju.

4.3 Makedonija

Makedonija je neodvisnost razglasila dne 8. septembra leta 1991, njen začasni mednarodno priznani naziv pa je zaradi spora z Grčijo še vedno Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija. Makedonija meri 25.713 kvadratnih kilometrov ter ima dobra dva milijona prebivalcev, od katerih četrtno predstavljajo Albanci. Po BDP na prebivalca, ki znaša okoli 2.600 dolarjev, se uvršča daleč za Slovenijo in Hrvaško, vendar pred BiH ter Srbijo in Črno goro.

Poglavitno žarišče notranjih sporov in napetosti v obdobju po neodvisnosti predstavljajo zahteve albanske manjšine po enakih pravicah, kot jih ima makedonsko prebivalstvo. Spori med Makedonci in Albanci so privedli do skoraj leto dni trajajočih vojaških spopadov, ki so se po posredovanju mednarodne skupnosti, podpisom Ohridskega mirovnega sporazuma in sprejetjem ustavnih amandmajev, ki zagotavljajo albanskemu prebivalstvu več pravic, umirili. Septembra 2002 je na parlamentarnih volitvah zmagala skupina strank Skupaj za Makedonijo na čelu s stranko SDSM Branka Crvenkovskega, ki je postal premier. SDSM je oblikovala koalicijsko vlado skupaj z najpomembnejšo albansko stranko DUI (Demokratska unija za integracijo). Prihodnje parlamentarne volitve bodo leta 2006. Zaradi smrti makedonskega predsednika Borisa Trajkovskega v letalski nesreči so v Makedoniji konec aprila 2004 potekale predčasne predsedniške volitve, na katerih je zmagal dotedanji premier Crvenkovski. Sedanji premier je Vlado Bučkovski iz SDSM (Izvozno okno, 10.03.2006).

Makedonsko gospodarstvo je bilo pred začetkom spopadov med Makedonci in Albanci v letu 2001 v vzponu. Rast BDP je bila visoka, vrednost nacionalne valute trdna, gospodarske reforme in privatizacija v razmahu, naraščati pa so začele tudi tuje neposredne naložbe. Ugodna gibanja so bila zaradi notranjepolitične krize hitro prekinjena. Gospodarstvo sedaj postopoma okreva, največje težave pa predstavljajo visoka brezposelnost, visok primanjkljaj na tekočem računu plačilne bilance in ozka izvozna struktura. Makedonija je

bila ob osamosvojitvi ena najmanj razvitih republik nekdanje Jugoslavije, na nizki tehnološki stopnji ter predvsem močno integrirana v gospodarske strukture sedanje Srbije in Črne gore. Razvoj in prestrukturiranje industrije, katere glavne panoge so rafinerija, rudarstvo, tekstil, gradbeništvo, čevljarstva in tobačna industrija, je počasen tako zaradi notranjih kot zunanjih razlogov. Brez stalne in močne tuje finančne, vojaške in politične prisotnosti bi bila lahko politična in gospodarska stabilnost Makedonije resno ogrožena.

Gospodarska rast je v letu 2004 znašala 2,9 odstotka. Gonilo rasti je bila zasebna poraba, ki se je povečala za 6 odstotkov, domače naložbe so bile višje za 5 odstotkov, medtem ko se je javna poraba zmanjšala za 2 odstotka. Višjo rast je zavirala negativna zunanjetrgovinska bilanca. V letu 2005 se je gospodarska rast po ocenah povečala na 4 odstotke. Spodbujala jo je okrepljena rast domačih naložb, ki so se po ocenah povečale za 7 odstotkov, ter višja rast zasebne porabe, ki je po ocenah 7,5-odstotna. Javna poraba se je zmanjšala za en odstotek. Negativni zunanjetrgovinski saldo je tudi v letu 2005 zaviral gospodarsko rast, vendar v manjši meri kot v letu 2004 (Izvozno okno, 10.03.2006).

V letih 2001 in 2002 je bila industrijska proizvodnja v upadanju, kar je bila posledica spopadov in nizkega poslovnega zaupanja. V letu 2003 je zabeležila pozitivno rast, ki je znašala 6,5 odstotka, v letu 2004 pa se je industrijska proizvodnja ponovno zmanjšala, in sicer za 0,1 odstotka. Če v okviru industrijske proizvodnje ne bi upoštevali gradbeništva, bi se obseg industrijske proizvodnje zmanjšal za 2,1 odstotka. Industrijska proizvodnja je v drugi polovici preteklega leta začela naraščati, v prvem četrtletju leta 2005 je njena rast znašala 4,8 odstotka, tako da se za leti 2005 in 2006 pričakuje 4,8- oziroma 4,4-odstotno letno rast (podatki vključujejo tudi gradbeništvo) (Izvozno okno, 10.03.2006).

Visoka nezaposlenost je eden največjih ekonomskih in socialnih problemov Makedonije. V letu 2004 se je zaradi oslabiljene gospodarske aktivnosti še povečala in znašala 37,2 odstotka. Najbolj se je zmanjšalo število zaposlenih v gradbeništvu in predelovalni industriji, medtem ko se je zaposlenost v javni upravi povečala. V prvem četrtletju 2005 se je nezaposlenost nekoliko znižala, saj je število registriranih nezaposlenih oseb upadlo z decembrskih 391.072 na 385.338 konec aprila 2005. Ocenjuje se, da približno polovica zaposlene in nezaposlene delovne sile dela na sivem trgu dela, četrtina prebivalstva pa živi pod mejo revščine. Povprečna mesečna neto plača je v letu 2004 znašala 263 dolarjev, kar je realno za 4,4 odstotka več kot v letu 2003. V prvem četrtletju leta 2005 se je povprečna mesečna neto plača na letni ravni nominalno povečala za 3 odstotke oziroma za 3,4 odstotka realno. Plače se močno razlikujejo po sektorjih, saj so v finančnem sektorju več kot dvakrat večje od povprečja, najnižje pa v kmetijstvu, v proizvodnji in predelavi usnja ter v tekstilnem sektorju (Izvozno okno, 10.03.2006).

Vlada se bo pri oblikovanju gospodarske politike tudi v prihodnje držala smernic IMF-a, s katerim je bil v letu 2005 sklenjen nov sporazum, katerega prioriteta bodo strukturne reforme. Glavne naloge vlade bodo vzdrževanje fiskalne stabilnosti, pospešitev privatizacije velikih podjetij, izboljšanje učinkovitosti sodnega sistema in državne administracije, izboljšanje fleksibilnosti trga delovne sile, pokojninska in zdravstvena reforma ter vsaj kratkoročno vzdrževanje trdnega tečaja denarja nasproti evru. Ob predpostavki, da vlada pod pritiskom IMF-a ne bo uvedla bolj restriktivne fiskalne in monetarne politike, kot se trenutno predvideva, in da se tuje povpraševanje ne bo znižalo, bo rast BDP tudi v letu 2006 znašala 4 odstotke. V letu 2006 bo rast uvoza ponovno prehitela rast izvoza, zato bo visok ostal tudi primanjkljaj na tekočem računu plačilne bilance. Na dolgi rok je tako plačilnobilančno neravnovesje nevzdržno, zato je za opaznejšo rast izvoza potrebno lastninsko in proizvodno prestrukturiranje industrije, kar pa zahteva znatne tuje in domače naložbe.

Izvoz blaga in storitev se je v letu 2004 realno povečal za 5,5 odstotka, uvoz pa za 8 odstotkov, zato se je delež zunanjetrgovinskega primanjkljaja v BDP povečal ter predstavljal visokih 21,3 odstotka. Makedonija izvažata največ oblačil in tekstila, železa in jekla, kemičnih izdelkov, nafte in naftnih derivatov ter tobaka, medtem ko v uvozu prevladujejo nafta in naftni derivati, cestna vozila, industrijski stroji, meso in mesni izdelki ter medicinski in farmacevtski proizvodi. V države EU Makedonija nameni dobrih 50 odstotkov svojega izvoza, v makedonskem uvozu pa imajo države EU okoli 45-odstoten delež. Države, v katere Makedonija največ izvažata, so: Srbija in Črna gora, Nemčija, Grčija in Italija. Najpomembnejše makedonske dobaviteljice pa so: Nemčija, Grčija, Rusija ter Srbija in Črna gora. V letu 2005 bo rast izvoza blaga in storitev višja od rasti uvoza, kar je v Makedoniji žal bolj izjema kot pravilo. Izvoz blaga in storitev se bo po ocenah realno povečal za 8 odstotkov, uvoz pa za 6,9 odstotka, zato bo nižji tudi negativni vpliv zunanjetrgovinske bilance na gospodarsko rasti. Prenizek izvoz oziroma zunanjetrgovinski primanjkljaj vodi tudi v primanjkljaj na tekočem računu plačilne bilance. Ta se je v letu 2004 zaradi večjega trgovinskega neravnovesja ponovno povišal ter po ocenah predstavljal visokih 7,9 odstotka BDP. Tudi v letu 2005 je in v letu 2006 bo k visoki finančni rizičnosti največ prispeval primanjkljaj na tekočem računu, ki bo po ocenah predstavljal 6,9 oziroma 6,3 odstotka BDP (Izvozno okno, 10.03.2006).

Tuje naložbe v Makedonijo so med najnižjimi v jugovzhodni Evropi. V obdobju od 1994 do 2003 so v povprečju letno znašale 102,5 milijona dolarjev, povprečje pa dviguje predvsem prodaja Telekoma v letu 2001, ko so tuje naložbe znašale 441,5 milijona dolarjev. Leta 2004 so se povečale in znašale 150 milijonov dolarjev, predvsem zaradi grške naložbe v nakup drugega mobilnega operaterja. Vrednost nakupa s strani grške telekomunikacijske družbe OTE je predstavljal okoli polovico celotnega zneska, medtem

ko so naložbe v predelovalno industrijo znašale le 44 milijonov dolarjev. V prvih dveh mesecih leta 2005 so tuje naložbe znašale 25,04 milijona dolarjev, od tega je največ vložila Rusija. Po tujih ocenah so tuje naložbe v letu 2005 ostale na enakem nivoju kot v letu 2004 ter znašale 150 milijonov dolarjev. Makedonija potrebuje predvsem greenfield naložbe v industrijski sektor, ki so še vedno nizke, preko katerih bi se lahko povečal izvoz in zmanjšala brezposelnost. K nizkim naložbam pripomore tudi dejstvo, da se privatizacija v večini največjih podjetjih sploh še ni začela. Države, ki so doslej največ vložile v Makedonijo, so Grčija, Madžarska, Bolgarija, ZDA, Slovenija, Ciper ter Srbija in Črna gora (Izvozno okno, 10.03.2006).

Bilateralni ekonomski odnosi s Slovenijo:

Največje slovenske izvozne postavke v prvih petih mesecih leta 2005 v Makedonijo so bile sledeče: zdravila za prodajo na drobno (17,3 odstotka), osebni avtomobili ter druga motorna vozila za prevoz ljudi (4,5 odstotka), konzervirano meso (2,4 odstotka), pralni stroji za gospodinjstva in pralnice (2,3 odstotka), klobase in izdelki iz drobovine ali krvi (2,1 odstotka) in stavbno pohištvo in lesni proizvodi za gradbeništvo (1,8 odstotka). Največji izvozniki so bili: Lek d. d., Krka d. d., Gorenje d. d., Perutnina Ptuj d. d, Avtotehna d. d. in Merkur d. d. (SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 04.02.2006).

Tabela 3: Izvoz, uvoz in saldo mednarodne menjave med Slovenijo in Makedonijo v tekočih podatkih v 1000 EUR

Leto	Izvoz	Uvoz	Saldo
2001	147.077	27.434	119.643
2002	158.756	23.772	134.984
2003	142.806	21.024	121.782
2004	139.230	25.714	113.516
2005*	134.101	28.912	105.189

Vir: SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 02.04.2006.

OPOMBA: *Podatki so začasni.

Največje slovenske uvozne postavke v prvih petih mesecih leta 2005 so bile sledeče: toplo valjane neplatirane plošče širine nad 600 mm (30,1 odstotka), cevi in votli profili iz železa ali jekla (10,3 odstotka), zdravila za prodajo na drobno (4,8 odstotka), platirane ali prevlečene valjane plošče širine nad 600 mm, (4,7 odstotka), ferozlitine (4,6 odstotka) in surov cink (4,5 odstotka). Slovenska podjetja, ki so v tem obdobju največ uvažala iz Makedonije, so bila: Merkur d. d., Kovintrade d. d., Inometal d. o. o., Engrotuš d. o. o.,

Invec-Remacón d. o. o. in Primet d. o. o. (SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 04.02.2006).

Pomembnejši bilateralni sporazumi, ki urejajo gospodarsko sodelovanje med državama, so¹⁰:

- Zakon o ratifikaciji Pogodbe med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo o ureditvi medsebojnih premoženjskopравnih razmerij;
- Zakon o ratifikaciji Konvencije med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo o izogibanju dvojnega obdavčevanja v zvezi z davki na dohodek in premoženje;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo o vzajemni zaščiti in spodbujanju investicij;
- Zakon o ratifikaciji sporazuma o gospodarskem sodelovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo;
- Zakon o ratifikaciji plačilnega sporazuma med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Makedonije o medsebojni pomoči pri carinskih zadevah;
- Zakon o ratifikaciji sporazuma med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo o rednem zračnem prometu;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo o mednarodnem cestnem prevozu potnikov in stvari;
- Uredba o začasni uporabi sporazuma o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo za živilske in kmetijske izdelke;
- Uredba o začasni uporabi sporazuma o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo za industrijske izdelke;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma o sodelovanju v izobraževanju, kulturi in znanosti med Vlado republike Slovenije in Vlado Republike Makedonije;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Makedonije o znanstvenem in tehnološkem sodelovanju;
- Uredba o ratifikaciji Memoranduma o soglasju med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Makedonije o sodelovanju na področju javnih financ;
- Uredba o ratifikaciji Sporazuma o sodelovanju med Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije in Ministrstvom za delo in socialno politiko Republike Makedonije.

---

¹⁰ Vir: Izvozno okno [http://www.izvoznookno.si/podatki_o_drzavah.php?akcija=bilat_ekonomski_odnosi&menu=podatki&podnaslov=bilateralni%20ekonomski%20odnosi%20s%20Slovenijo&drzava_ID=2002060513480336&podnaslov=bilateralni%20ekonomski%20odnosi%20s%20Slovenijo&tip=&tip2=&menu=podatki], 25.3.2006

4.4 Srbija in Črna gora

Zvezna republika Jugoslavija, ki je razglasila neodvisnost po razpadu bivše SFRJ ob združitvi republik Srbije in Črne gore v skupno državo dne 27. aprila 1992, se je dne 4. februarja 2003 preimenovala v Srbijo in Črno goro in ob tem sprejela novo ustavo, ki obema entitetama zagotavlja večjo samostojnost. Do leta 2001 je bila država zaradi mednarodnih sankcij izolirana, njeno gospodarstvo pa osiromašeno. Danes je ena najrevnejših držav, obnovljenih pa ima le okoli 50 odstotkov proizvodnih zmogljivosti izpred desetih let. Od 10,5 milijonskega prebivalstva je okoli 70 odstotkov prebivalstva pravoslavcev, muslimanov pa je okoli 19 odstotkov.

Srbija in Črna gora je po ureditvi demokratična parlamentarna republika, sestavljena iz republik Srbije in Črne gore, medtem ko ima Kosovo, kljub temu da je sestavni del države, poseben mednarodni status. S sprejetjem nove ustave je bil dne 4. marca 2003 za obdobje dveh let imenovan nov parlament (skupština), v katerem je 91 predstavnikov Srbije in 35 predstavnikov Črne gore. Aprila 2005 so bili izglasovani amandmaji k ustanovni listini, ki dopuščajo podaljšanje mandata sedanjim poslancem srbsko-črnogorske skupščine do volitev. Te bodo na zveznem nivoju potekale takrat kot parlamentarne, torej leta 2007. Predsednik in premier države je Svetozar Marović. V Srbiji je od junija 2004 predsednik Boris Tadić, premier pa Vojislav Koštunica, medtem ko je predsednik Črne gore Filip Vujanović, premier pa Milo Djukanović (Izvozno okno, 10.03.2006).

Po večletni izolaciji in napakah gospodarske politike prejšnjega režima je država slednjič stopila na pot hitre tranzicije. Izhodišča so slaba, zato je bilo potrebno povsem na novo zasnovati strategijo gospodarskega razvoja, poleg tega pa državo obremenjuje še slab socialni položaj prebivalstva. Na tej poti bo tudi v prihodnjih nekaj letih nujno potrebna tuja finančna pomoč in tesno sodelovanje z mednarodno skupnostjo. Pomen kmetijstva in industrije, ki sta še v letu 1999 predstavljala dve tretjini BDP (sedaj le še dobro polovico), se hitro zmanjšuje, hitrejšo rast pa beležijo storitve. V Srbiji in Črni gori bo v prihodnje poudarek predvsem na izvajanju strukturnih reform, prilagajanju zakonodaje evropski, pospeševanju privatizacije ter privabljanju tujih neposrednih naložb. Glavni cilj gospodarske politike je približevanje EU (prvi korak na tej poti bo podpis stabilizacijsko-asociacijskega sporazuma) ter vključevanje v ostale evropske in mednarodne integracije (Evropska unija in države zahodnega Balkana, 2004).

V letu 2004 se je gospodarska rast povečala ter po ocenah znašala 8 odstotkov. Rast BDP je spodbujala okrepljena rast industrijske proizvodnje, ki je znašala 7,5 odstotka (predvsem zaradi obnove v predelovalni industriji), opomogel si je kmetijski sektor, ki je beležil 18,2-odstotno rast, povečala se je rast v gradbeništvu in v storitvenem sektorju, zaradi hitre rasti

plač in kreditov je rast BDP spodbujal tudi povečan obseg trgovine na drobno, sveži kapital iz tujine pa je dal gospodarstvu še dodaten zagon. Kljub temu da je rast zasebne porabe visoka tudi v letu 2005, pa industrijski sektor posluje slabše kot v letu 2004, tako da je bila rast BDP v letu 2005 po ocenah 4-odstotna. Gospodarsko rast zavira tudi fiskalno in monetarno zategovanje, ki ga zaradi visoke inflacije in zunanjega neravnovesja od vlade zahteva IMF (Izvozno okno, 10.03.2006).

Industrijska proizvodnja se je po 2,7-odstotnem zmanjšanju v letu 2003 v letu 2004 povečala za 7,5 odstotka. Najvišje stopnje rasti so bile zabeležene v predelovalni industriji. V prvem četrtletju leta 2005 se je industrijska proizvodnja v Srbiji zmanjšala za 2,2 odstotka predvsem zaradi slabega poslovanja predelovalne industrije, katere obseg se je v tem obdobju zmanjšal za 5 odstotkov. Slabše poslovanje je po mnenju srbskih ekonomistov predvsem posledica restriktivnejše fiskalne in monetarne politike, kar od vlade zahteva IMF. Po drugi strani pa je nenavadno, da se je za 7,7 odstotka povečala proizvodnja energije, plina in vode (samo v aprilu je bilo povečanje 17,5-odstotno), saj se cene niso povečale, niti se ni povečal izvoz. V Črni gori je industrijski sektor posloval bolje, vendar na skupno industrijsko proizvodnjo ni bistveno vplival. V obdobju od januarja do aprila 2005 se je tako obseg industrijske proizvodnje v Srbiji in Črni gori glede na enako obdobje v letu 2004 zmanjšal za 2,1 odstotka. V letu 2005 se je industrijska proizvodnja po ocenah povečala za 3 odstotke, v letu 2006 pa se bo rast po napovedih okrepila na 5 odstotkov (Izvozno okno, 10.03.2006).

Brezposelnost je visoka. Ocenjuje se, da je v Srbiji in Črni gori več kot milijon brezposelnih. Stopnja brezposelnosti se je leta 2004 nekoliko znižala in po ocenah znašala še vedno izjemno visokih 31,9 odstotka, vendar pa veliko ljudi dela v sivi ekonomiji, katere delež se ocenjuje na okoli 40 odstotkov. Število brezposelnih je v letu 2005 naraščala, aprila je bilo samo v Srbiji po ocenah 993.900 brezposelnih (33,2 odstotka). Naraščanje brezposelnosti, ki je v letu 2005 po ocenah znašala 32 odstotkov, je posledica privatizacije in prestrukturiranja podjetij, odpuščanja v javnem sektorju ter počasnega ustvarjanja novih delovnih mest. Enako zaskrbljujoče je dejstvo, da se je število vseh zaposlenih prvič po začetku tranzicije znižalo pod dva milijona. Rast plač je bila leta 2004 relativno visoka in je presegala rast produktivnosti v večini gospodarskih sektorjev, kar se je nadaljevalo tudi v letu 2005 (maja 2005 je bila rast plač višja od inflacije). Povprečna mesečna bruto plača je v Srbiji maja 2005 znašala 296 evrov. Povprečna mesečna neto plača v Črni gori znaša okoli 250 evrov (Izvozno okno, 10.03.2006).

Fiskalna politika, ki jo v okviru sklenjenega triletnega sporazuma v višini 953 milijonov dolarjev nadzira IMF, je že v drugi polovici leta 2004 postala restriktivnejša, taka pa je ostala tudi do konca leta 2005. Sporazum z IMF-om bi se moral izteči sredi maja 2005,

vendar je bil podaljšan do konca leta. Zvezni proračun je v letu 2004 po ocenah IMF-a izkazoval nižji primanjkljaj, ki je predstavljal 0,2 odstotka BDP, v letu 2005 pa se je prevesil v presežek v višini 1,3 odstotka BDP. Primanjkljaj srbskega proračuna se je v letu 2004 znižal na 1,7 odstotka BDP (najvišja meja, ki jo dovoljuje IMF, je 4 odstotke BDP), predvsem zaradi pritiska IMF-a, ki srbski vladi v nasprotnem primeru ne bi odobril naslednjih tranš posojila. Glede na prvotne ocene naj bi Srbija v letu 2005 znižala proračunski primanjkljaj na 1,4 odstotka BDP, vendar pa je po julijskem rebalansu proračuna zabeležila celo presežek, ki je po ocenah predstavljal 1,9 odstotka BDP (predvsem zaradi visokih prihodkov od davka na dodano vrednost, uvedenega 1. januarja 2005 v višini 18 odstotkov). Črna gora izkazuje višji proračunski primanjkljaj, ki se je v letu 2004 znižal na še vedno visokih 4,6 odstotka BDP. Primanjkljaj črnogorskega proračuna se je po vladnih ocenah v letu 2005 znižal na 2,2 odstotka BDP, vendar pa je Črna gora v prvih štirih mesecih lanskega leta močno preseгла načrtovane javne izdatke, tako da bo cilj težko uresničljiv (Izvozno okno, 10.03.2006).

Področje monetarne politike ostaja ločeno med Srbijo in Črno goro. Slednja vztraja pri svoji »sposojeni« valuti evru. Črna gora je marca 2001 ustanovila svojo centralno banko ter sprejela ločen zakon o centralni banki in zakon o bankah. Zaradi naraščajočega zunanjetrgovinskega primanjkljaja in večjih inflatornih pritiskov je tudi srbska monetarna politika v drugi polovici leta 2004 postala restriktivnejša. V letu 2004 in prvi polovici leta 2005 se je močno povečal obseg potrošniških kreditov, predvsem preko zadolževanja poslovnih bank v tujini, zato je centralna banka v letu 2005 omejevala njihovo zadolževanje. Junija 2005 je stopil v veljavo ukrep centralne banke o povečanju obveznih deviznih rezerv poslovnih bank z 21 na 26 odstotkov, hkrati pa se je z 21 na 20 odstotkov znižala zahteva glede obveznih rezerv v dinarjih. Del rešitve za omilitev visokega zunanjetrgovinskega primanjkljaja je politika stalne depreciacije dinarja, vendar je v letu 2004 realna depreciacija znašala le 1,1 odstotka. Povprečni menjalni tečaj je v letu 2005 po ocenah znašal 68,3 dinarja za dolar oziroma 83,9 dinarja za evro (Izvozno okno, 10.03.2006).

Povprečna stopnja inflacije se je v Srbiji v letu 2004 znižala s predhodnih 11,2 na 9,8 odstotka. Proti koncu leta 2004 je inflacija zaradi hitre rasti plač, visokih svetovnih cen nafte in hitrejše nominalne depreciacije dinarja začela naraščati in konec leta 2004 znašala 13,4 odstotka. Inflatorni pritiski so bili visoki tudi v prvi polovici leta 2005, predvsem zaradi uvedbe davka na dodano vrednost, zato je povprečna stopnja inflacije v letu 2005 po ocenah znašala 15,4 odstotka (konec leta bo 13,5-odstotna), v letu 2006 pa se bo po napovedih umirila in se znižala na 11 odstotkov. Črnogorska inflacija je znatno nižja od srbske in v letu 2004 ni preseгла treh odstotkov.

Privatizacija poteka ločeno v Srbiji, Črni gori in na Kosovu. Proces privatizacije je v letu 2004 v Srbiji nekoliko zastal, k temu pa je pripomogla tudi napovedana revizija nekaterih privatizacijskih poslov. V letu 2005 je bilo po napovedih privatiziranih 30 velikih državnih podjetij (od skupno 60). Nekatera izmed javnih podjetij bodo predhodno preoblikovali, nato pa privatizirali. Preoblikovanje se je že začelo v devetih sektorjih, kjer prevladuje državna lastnina – elektrogospodarstvu, naftni industriji, železnici, letalskem prevozniku Jat, beograjskem letališču, Pošti, Radioteleviziji Srbija, Telekomu ter gozdnem in vodnem gospodarstvu. Vlada napoveduje, da bosta do sredine leta 2006 prodani tudi dve rafineriji, v Pančevu in v Novem Sadu, ki sta v lasti NIS. Za vlaganja v srbski naftni sektor se med drugim zanimajo ruska Lukoil in Gazprom, madžarski MOL in nizozemsko-britanski Royal Dutch Shell. Sicer pa mora srbska vlada skupno privatizirati še 1.830 državnih podjetij, privatizacija pa bo po uradnih ocenah dokončana do konca leta 2006. V Črni gori so privatizirali okoli 65 odstotkov nekdanjih državnih podjetij. Tuji kupci so previdni zaradi netransparentnosti privatizacijskih postopkov in afer, ki jih spremljajo. Veliko kapitala je še vedno v državni lasti, saj so bila večinoma privatizirana le manjša podjetja, sedaj pa so na prodaj vsa, tudi strateška. Črnogorski prihodki od privatizacije so bili zato leta 2005 dvakrat večji od načrtovanih in so po ocenah znašali 300 milijonov evrov (Izvozno okno, 10.03.2006).

Kljub temu da je Srbija in Črna gora liberalizirala zunanjo trgovino ter sklenila prostotrgovinske sporazume z državami v regiji, največji problem na področju zunanje trgovine ostaja prenizek izvoz in s tem povezan visok primanjkljaj v trgovinski bilanci s svetom, ki je posledica nizke konkurenčnosti izvoza. Blagovni izvoz Srbije in Črne gore je v letu 2004 po ocenah znašal 4,2 milijarde dolarjev, uvoz pa 11,7 milijarde dolarjev, kar pomeni, da se je trgovinski primanjkljaj še povečal ter v BDP predstavljal kar 30,9 odstotka. V prvem četrtletju leta 2005 je zunanjetrgovinski primanjkljaj znašal 873 milijonov dolarjev in se je glede na enako obdobje v letu poprej prepolovil. To je bila posledica visokega 50,9-odstotnega povečanja izvoza, ki je bilo doseženo kljub nizkemu povpraševanju na najpomembnejših trgih, kot sta Nemčija in Italija. Povečal se je predvsem izvoz železa in jekla ter ostalih kovin, sladkorja, organskih kemikalij, pšenice, plastike in obutve. Glede na to, da je bila industrijska proizvodnja v tem obdobju v upadanju, je tako veliko povečanje izvoza vprašljivo. Uvoz se je po drugi strani kljub visokim svetovnim cenam nafte znižal za 6 odstotkov. Za kar 30 odstotkov je bil nižji uvoz kapitalskih dobrin, kar kaže na počasnejšo obnovo industrije in nižje investicije. Zaradi nižjega zunanjetrgovinskega primanjkljaja je bil v primerjavi z enakim obdobjem lani v prvem četrtletju 2005 za 45 odstotkov nižji tudi primanjkljaj na tekočem računu. Ta se je v letu 2005 po ocenah znižal na 10,4 odstotka BDP. Tekoči primanjkljaj bi bil znatno višji, če Srbija in Črna gora ne bi beležila presežkov v storitveni bilanci in bilanci tekočih transferjev. Tekoči primanjkljaj se le deloma pokriva iz naslova tujih neposrednih naložb

(okoli 40-odstotno). Viri za pokrivanje tekočega primanjkljaja so predvsem tuja finančna pomoč in novi krediti (Izvozno okno, 10.03.2006).

Tuje neposredne naložbe so bile v letu 2004 zaradi zastoja v privatizaciji nižje in so znašale milijardo dolarjev, v letu 2005 pa se je njihova vrednost po tujih ocenah ponovno dvignila na 1,6 milijarde dolarjev, saj so bila privatizirana večja strateška podjetja. Vlada je napovedala celo rekorden priliv tujih naložb v višini 2 milijard dolarjev. Večina tujih naložb je realiziranih preko privatizacijskega procesa, manj pa je greenfield naložb. Tako Srbija kot Črna gora si prizadevata za povečanje tujih naložb. V okviru teh prizadevanj je Srbija januarja 2005 znižala davek na dobiček pravnih oseb s 14 na deset odstotkov, znižanje davka na dobiček pa so napovedali tudi v Črni gori, in sicer z 20 na devet odstotkov. Znižanje davka na dobiček Srbijo in Črno goro uvršča med države z najnižjimi stopnjami davka na dobiček v Evropi. Poleg tega bodo tuji vlagatelji deležni tudi drugih davčnih olajšav. Zaradi ugodnejše davčne zakonodaje je vlada v Črni gori sprva napovedala zvišanje tujih naložb z lanskimi 75 na 150 milijonov evrov v letu 2005, vendar pa bo zaradi večjih privatizacijskih poslov ta številka podvojena. Med slabostmi investiranja v Srbijo in Črno goro tuji vlagatelji v prvi vrsti navajajo politično nestabilnost, nereformiran pravni sistem, slabo likviden bančni sektor, slabo infrastrukturo, počasno administracijo, visoko stopnjo korupcije ter opozorila mednarodnih ustanov o tveganosti naložb (Izvozno okno, 10.03.2006).

Srbija in Črna gora je tudi v letu 2005 in bo prav tako v letu 2006 ostala odvisna od tuje pomoči, zahteve IMF-a na področju makroekonomske politike pa bodo preprečevale večja odstopanja od načrtovanih ukrepov in reform. To še posebej velja za leto 2005, saj dosledno izpolnjevanje zahtev IMF-a pomeni tudi zagotovilo za nadaljnji postopek odpisa dolga do Pariškega kluba, ki ga je vlada dosegla leta 2001. IMF je še posebej zaskrbljen zaradi naraščajoče inflacije in velikega zunanjetrgovinskega neravnovesja, zaradi česar bo morala vlada še naprej voditi restriktivno fiskalno in monetarno politiko ter pospešiti privatizacijo. Uspešnost fiskalne politike bo odvisna predvsem od velikosti znižanja subvencij državnim podjetjem, vzdrževanja nizke rasti plač v javnem sektorju (nižje od inflacije), nadzora nad izdatki za pokojnine in izboljšanja pobiranja davkov. Gospodarska rast se bo v letu 2006 nekoliko povišala in po napovedih znašala 5 odstotkov, inflacija se bo znižala, brezposelnost pa ostala visoka. Kljub temu da izvoz postopoma narašča, pa njegovo hitrejšo rast omejuje počasno prestrukturiranje industrije. Narašča tudi uvoz, to pa pomeni, da bo največji dejavnik rizičnosti ne samo kratkoročno, temveč tudi srednjeročno ostal visok primanjkljaj na tekočem računu.

Bilateralni ekonomski odnosi s Slovenijo:

V prvih petih mesecih leta 2005 so bile največje slovenske izvozne postavke v Srbijo in Črno goro sledeče: zdravila za prodajo na drobno (5,8 odstotka), pralni stroji za gospodinjstva in pralnice (3,5 odstotka), hladilniki in podobne naprave za hlajenje in toplotne črpalke (2,6 odstotka), elektrotermični aparati in naprave za gospodinjstvo (2,5 odstotka), pnevmatična gume (2,4 odstotka) in premazana papir in karton brez drugega premaza (2,2 odstotka). Največji izvozniki so bili: Gorenje d. d., Cimos d. d., Eco Pap d. o. o., Sava Tires d. o. o., Krka d. d. in Reckitt Benckiser (Adriatic) d. o. o. (SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 04.02.2006).

Največje slovenske uvozne postavke v prvih petih mesecih leta 2005 so bile: plošče, pločevine in trakovi iz aluminija debeline nad 0,2 mm (33,8 odstotka), surov aluminij (11,1 odstotka), toplo valjane plošče širine nad 600 mm (4,1 odstotka), polimeri etilena v primarnih oblikah (3,8 odstotka), les, obdelan po dolžini nad 6 mm (2,1 odstotka) in polimeri propilena in drugih olefinov v primarni obliki (1,9 odstotka). Slovenska podjetja, ki so v tem obdobju največ uvažala iz Srbije in Črne gore, so bila: Impol d. d., Cimos d. d., Mapis d. o. o., Lisca d. d., Merkur d. d. in Gea d. d. (SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 04.02.2006).

Tabela 4: Izvoz, uvoz in saldo mednarodne menjave med Slovenijo in Srbijo in Črno goro v tekočih podatkih v 1000 EUR

Leto	Izvoz	Uvoz	Saldo
2001	263.605	51.201	212.404
2002	346.563	60.263	286.300
2003	345.829	69.091	276.738
2004	454.545	113.045	341.500
2005*	522.778	186.905	335.873

Vir: SI-STAT podatkovni portal, Urad RS za statistiko, 02.04.2006.

OPOMBA: *Podatki so začasni.

Pomembnejši bilateralni sporazumi, ki urejajo gospodarsko sodelovanje med državama, so¹¹:

- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Zvezno Vlado Zvezne republike Jugoslavije o vzajemnem spodbujanju in zaščiti naložb;
- Zakon o ratifikaciji Konvencije med Vlado Republike Slovenije in Svetom ministrov Srbije in Črne gore o izogibanju dvojnega obdavčevanja v zvezi z davki od dohodka in premoženja s protokolom;
- Uredba o ratifikaciji Sporazuma o znanstvenem in tehnološkem sodelovanju med Vlado Republike Slovenije in Zvezno Vlado Zvezne republike Jugoslavije;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma o trgovinskem in gospodarskem sodelovanju med Vlado Republike Slovenije in Zvezno Vlado Zvezne republike Jugoslavije;
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Zvezno Vlado Zvezne republike Jugoslavije o mednarodnem prevozu potnikov in blaga;
- Uredba o ratifikaciji Sporazuma o sodelovanju na področju turizma med Vlado Republike Slovenije in Zvezno Vlado Zvezne republike Jugoslavije;
- Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Svetom ministrov Srbije in Črne gore.

5. Viri in metode zbiranja podatkov za zunanjo trgovino

5.1 Viri in metode zbiranja podatkov do 1. 4. 2004

Vir podatkov za statistiko zunanje trgovine so carinske deklaracije. Te so bile za različne vrste carinskih postopkov do leta 1996 različne. Z začetkom leta 1996 je bila uvedena enotna carinska listina (ECL), ki se uporablja v EU in drugih državah. Podatke iz carinskih deklaracij mesečno sporoča Carinska uprava Republike Slovenije v elektronski obliki. Nanašajo se na zadnje kumulativno obdobje in vsebujejo tako nove deklaracije za zadnji mesec poročanja kot tudi vse deklaracije za predhodne mesece vključno z vsemi spremembami, ki so nastale po zadnjem poročanju. Statistični urad ne prejema vseh podatkov iz enotne carinske listine, ampak samo nekatere, v skladu z dogovorom in v vnaprej določeni obliki zapisa.

---

¹¹ Vir: Izvozno okno [http://www.izvoznookno.si/podatki_o_drzavah.php?akcija=bilat_ekonomski_odnosi&menu=podatki&podnaslov=bilateralni%20ekonomski%20odnosi%20s%20Slovenijo&drzava_ID=2002070415474401&podnaslov=bilateralni%20ekonomski%20odnosi%20s%20Slovenijo&tip=&tip2=&menu=podatki], 25.3.2006

Statistika dopolni podatke iz carinskih deklaracij z dodatnimi podatki in klasifikacijami, ki so potrebni za statistično raziskovanje. Pri tem upoštevamo priporočila Statističnega urada Organizacije združenih narodov (OZN) tako v obsegu zajetja transakcij kot tudi glede drugih metodoloških elementov, ki določajo način prikaza zunanjetrgovinskih podatkov, tako da so mednarodno čimbolj primerljivi.

Statistika zunanje trgovine obsega le blagovno menjavo s tujino. V Sloveniji spremljamo zunanjetrgovinsko statistiko po razširjeni definiciji specialne trgovine; ta obsega poleg rednih izvoznih in uvoznih transakcij tudi aktivne in pasivne posle oplemenitenja kot tudi posle oplemenitenja, ki se izvajajo v prostih carinskih conah. Pri sistemu specialne trgovine zajema statistično območje le določen del ekonomskega območja države (Statistični letopis RS, 2004).

Statistična vrednost blaga temelji na carinski vrednosti, tj. na transakcijski vrednosti blaga. Fakturna vrednost se preračuna na pariteto franko slovenska meja, tako da se fakturni vrednosti v celoti ali delno prištevajo ali se od nje odštevajo stroški prevoza, natovarjanja in zavarovanja glede na prikazano pariteto dobave v pogodbi. Statistična vrednost izvoženega blaga je prikazana po pariteti tipa FOB¹², statistična vrednost uvoženega blaga pa po pariteti tipa CIF¹³. Tako definirane izvozne in uvozne vrednosti se preračunajo po tekočih tečajih, ki veljajo na dan predložitve carinske deklaracije oziroma na drug datum, ki je posebej določen za izvajanje carinskih predpisov. Vrednostni podatki o izvoženem in uvoženem blagu se objavljajo v nacionalni valuti (tolarjih) in v ameriških dolarjih (Statistični letopis RS, 2004).

5.2 Viri in metode zbiranja podatkov po 1. 4. 2004

Z vstopom Slovenije v EU se podatki o blagovni menjavi Slovenije s tujino pridobivajo iz dveh ločenih sistemov: iz t. i. Intrastata ali statistike blagovne menjave med državami članicami (mesečno statistično raziskovanje) in iz t. i. Extrastata ali statistike blagovne menjave z državami nečlanicami (podatki s carinskih deklaracij). Pravna podlaga za mesečno statistično raziskovanje Intrastat so evropska zakonodaja za Intrastat (Uredba (ES) št. 638/04 in Uredba Komisije (ES) št. 1982/04), Zakon o državni statistiki (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01), Letni program statističnih raziskovanj (Uradni list RS, št. 133/04 in 19/05) in Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o carinski službi (Uradni list RS, št. 57/04). Pravna podlaga za Extrastat so evropska zakonodaja za Extrastat (uredbi (ES) št. 1172/95 in (ES) št. 1917/00), Zakon o državni statistiki in Letni program statističnih

---

¹² Free on board

¹³ Carriage insurance freight

raziskovanj. Extrastat je vsebinsko odvisen tudi od nacionalne carinske zakonodaje; ta je bila s 1. 5. 2004 dokončno usklajena z evropsko (prevzem skupne trgovinske in kmetijske politike, Taric¹⁴). Enota opazovanja v statistiki zunanje trgovine je izvozna oziroma uvozna blagovna pošiljka, ki se glede na metodološka priporočila vključuje v zajetje. Podatki iz sistema Intrastat se pridobijo neposredno od podjetij na statističnih vprašalnikih. Poročevalske enote za Intrastat v danem poročevalskem letu so podjetja, ki so v predhodnem letu vsaj pri enem toku blaga z EU-25 (tok blaga je ali izvoz – odpreme ali uvoz – prejemi blaga) preseгла t. i. vključitveni prag. V danem poročevalskem obdobju se v zajetje vključujejo tudi gospodarski subjekti, ki omenjeni prag presežejo med letom. Vključitveni prag za leto 2004 in 2005 znaša 22.600.000 SIT. Poročevalske enote sporočajo samo podatke o tistem toku blaga (odpreme oz. prejeme blaga), pri katerem so vključitveni prag presegle.

Podatki o državah EU-25 za obdobje od maja 2004 dalje vključujejo tudi ocene za vrednost menjave podjetij pod vključitvenim pragom. Podatke s carinskih deklaracij nam mesečno sporoča Carinski urad Republike Slovenije (CURS) v elektronski obliki. Zajetje podatkov iz sistema Extrastat v zunanjetrgovinsko statistiko se določa glede na vrsto carinskega postopka, pri čemer se v določeni meri upošteva tudi vrsta posla (njegove komercialne značilnosti). Zajete so vse transakcije blaga, ki se glede na metodologijo vključujejo v zajetje ne glede na višino statistične vrednosti in neto mase (statistični prag ni določen). Statistika zunanje trgovine obsega le blagovno menjavo s tujino.

Pri zajetju transakcij v statistiko zunanje trgovine upoštevamo mednarodna priporočila Statističnega urada pri Organizaciji združenih narodov. Pri definiranju zajetja je zelo pomemben sistem trgovine, po katerem se spremljajo zunanjetrgovinske transakcije. Ločujemo dva sistema: sistem splošne in sistem specialne trgovine. Pri sistemu splošne trgovine statistično območje sovпада z ekonomskim območjem države. Pri sistemu specialne trgovine statistično območje zajema le določen del ekonomskega območja države. V okviru sistema specialne trgovine ločimo širšo in ožjo definicijo. V Sloveniji spremljamo zunanjetrgovinsko statistiko po razširjeni definiciji specialne trgovine; ta poleg rednih izvoznih in uvoznih transakcij vključuje tudi aktivne in pasivne posle oplemenitenja kot tudi posle oplemenitenja, ki se izvajajo v prostih carinskih conah.

V statistiki zunanje trgovine se ne upošteva začasnih prejemov oz. uvoza blaga in začasnih odprem oz. izvoza blaga, ki se bo v določenem času vrnilo v nespremenjenem stanju, storitev, popravil, denarja kot plačilnega sredstva, monetarnega zlata, oskrbe tujih vozil z

---

¹⁴ TARIC: The Integrated Tariff of the Community (Integrirana tarifa skupnosti)

gorivom v naši državi in naših vozil v tujini, uvoza blaga za tuja veleposlaništva v Sloveniji, osebne prtljage potnikov, komercialnih vzorcev in poštnih pošilk manjše vrednosti.

Statistična vrednost blaga je vrednost blaga na slovenski meji. Pri izvozu oz. odpremah je ta prikazana po pariteti tipa FOB, pri uvozu oz. prejemih pa po pariteti tipa CIF. V sistemu Intrastat temelji statistična vrednost na fakturni vrednosti blaga, preračunani v nacionalno valuto po povprečnem srednjem mesečnem tečaju Banke Slovenije, ki so ji prišteti ali odšteti (odvisno od paritete) stroški natovarjanja, prevoza in zavarovanja. V sistemu Extrastat temelji statistična vrednost na carinski vrednosti oz. na transakcijski vrednosti blaga. Faktorna vrednost se preračuna na pariteto franko slovenska meja, tako da se fakturni vrednosti v celoti ali delno prištevajo ali se od nje odštevajo stroški prevoza, natovarjanja in zavarovanja glede na prikazano pariteto dobave v pogodbi. Tako definirane izvozne in uvozne vrednosti se preračunajo po tekočih tečajih, ki veljajo na dan predložitve carinske deklaracije oziroma na drug datum, ki se uporablja za izvajanje carinskih predpisov, če je ta naveden. Količina izvoženega in uvoženega blaga je prikazana v neto masi, če jo je glede na naravo proizvoda možno določiti, in v posebni merski enoti pri tistih proizvodih, pri katerih je ta enota predpisana v nomenklaturi carinske tarife. Kot država trgovinska partnerica je pri izvozu v obeh sistemih prikazana namembna država, pri uvozu pa v sistemu Intrastat država odpreme, v sistemu Extrastat pa država porekla. Če slednja ni znana, je prikazana država odpreme oz. država, od koder je blago prispelo. Država odpreme je država, iz katere je blago odpremljeno v Slovenijo. Država porekla je tista, v kateri je bilo blago proizvedeno. Za blago, ki je bilo predelano ali obdelano drugje, kot je bilo proizvedeno, je kot država porekla prikazana država, v kateri je bila opravljena predelava. Zaradi prilagoditve metodologije Intrastatu je v podatkih o uvozu, prikazanih po državah, tudi za obdobje pred vstopom v EU (2003 in I–IV 2004) upoštevana država odpreme, če je ta bila ena izmed držav EU, oz. država porekla v nasprotnem primeru. Uvozni podatki, razčlenjeni po državah, ki se nanašajo na zgoraj navedeni obdobji, tako niso primerljivi s podatki, ki so bili za navedena obdobja prikazani v predhodnih objavah.

Klasifikacije, ki se uporabljajo v statistiki zunanje trgovine:

- blagovne klasifikacije: od leta 1996 dalje Kombinirana nomenklatura (KN) z nacionalno delitvijo na devetem mestu šifre, po vstopu v EU usklajena z evropsko KN;
- pred letom 1996 nacionalna carinska nomenklatura, ki je temeljila na mednarodnem Harmoniziranem sistemu nazivov in šifriranja blaga (HS);
- klasifikacija dejavnosti: od leta 1997 Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD), ki izhaja iz nomenklature dejavnosti EU (NACE Rev.1);
- države: standard ISO 3166 Mednarodne organizacije za standardizacijo. EU-25 je določena v skladu z Geonomenklaturo, evropsko statistično klasifikacijo držav.

Obdobje opazovanja je koledarski mesec. Pri Intrastatu se transakcije uvrščajo v mesec opazovanja glede na datum izdaje fakture ali datum dejanskega prejema oz. odpreme blaga. Pri Extrastatu se transakcije uvrščajo v mesec opazovanja po datumu sprejema carinske deklaracije ali po drugem datumu, ki je določen za izvajanje carinskih predpisov, če je ta naveden. Podatke dopolnjujemo in usklajujemo vse leto, zato so mesečni podatki za tekoče leto začasni do objave končnih podatkov. Popravke in dopolnitve podatkov vključujemo v mesec opazovanja, v katerega so bili vključeni izvorni podatki. Letne podatke objavimo dvakrat: prvič kot začasne v rednem časovnem zamiku, drugič kot končne (v juliju za prejšnje leto). Podatki, ki se nanašajo na zadnje kumulativno obdobje, vsebujejo tako nove obrazce (Intrastat) in nove carinske deklaracije (Extrastat) za zadnji mesec poročanja kot vse podatke za predhodne mesece, vključno z vsemi spremembami, ki so nastale od prejšnje objave podatkov. Zaradi zaokroževanja se seštevki ponekod ne ujemajo.

Roki za izkazovanje zunanjetrgovinskih statističnih podatkov so usklajeni z evropsko zakonodajo za Intrastat in Extrastrat. Agregatni podatki za Extrastat in Intrastat se objavijo 40 dni po koncu obdobja opazovanja, skupni podrobni podatki o blagovni menjavi Slovenije s tujino pa se objavijo v roku 70 dni po koncu obdobja opazovanja.

6. Metode statistične obdelave podatkov

Na podlagi podatkov bom izračunal kazalce dinamike, s katerimi bom prikazal gibanje spremenljivk skozi časovno obdobje, ki bo zajeto v analizo. Za obdelavo uporabljenih podatkov oziroma spremenljivk bom uporabil linearno funkcijo trenda in polinomsko funkcijo druge stopnje. Linearno funkcijo trenda bom uporabil za vse spremenljivke, razen za vrednost uvoza iz trga držav na območju nekdanje Jugoslavije.

Linearno funkcijo trenda zapišemo kot $Y_t = \alpha + \beta x_t + \varepsilon_t$, pri čemer so parametri:

- Y_t vrednost spremenljivke Y v časovni enoti t ,
- α regresijska konstanta,
- β regresijski koeficient,
- x_t vrednost tehničnega časa za časovno enoto t ,
- ε_t vrednost slučajnega odklona v časovni enoti t .

Polinomsko funkcijo trenda pa zapišemo kot $Y_t = \alpha + \beta_1 x_t + \beta_2 x_t^2 + \dots + \beta_k x_t^k + \varepsilon_t$, pri čemer so parametri:

- Y_t vrednost spremenljivke Y v časovni enoti t ,
- α regresijska konstanta,
- β regresijski koeficient,
- x_t vrednost tehničnega časa za časovno enoto t ,
- ε_t vrednost slučajnega odklona v časovni enoti t .

Za izračun spremenljivke x (tehnični čas) je nujno, da se upošteva pogoj: $\sum_{t=1}^n x_t = 0$.

α kot parameter trenda nam pove, kolikšna je v poprečju vrednost spremenljivke Y , če je tehnični čas enak nič, parameter β pa je povprečna sprememba spremenljivke Y , če se tehnični čas poveča za eno enoto. Takšna razlaga je tehnično pravilna, vsebinsko pa okorna. Z upoštevanjem lastnosti tehničnega časa se regresijsko konstanto razlaga kot aritmetično sredino spremenljivke v proučevanem obdobju, regresijski koeficient pa kaže povprečno spremembo odvisne spremenljivke na časovno enoto (Rogelj 2001).

Trend nam pokaže smer razvoja in predstavlja učinek dejavnikov, ki delujejo na dolgi rok. Z njegovo pomočjo bom izračunal napovedi za analizirane spremenljivke za leta 2005, 2006 in 2007 za vsako posebej.

Analizo bom izdelal na zajetih nominalnih vrednostih (tekoče cene), iz katerih bom izločil vpliv inflacije, tako da jih bom preračunal na realne vrednosti (stalne cene). Tako preračunane podatke bom uporabil pri statistični analizi. Podatke bom analiziral tudi s statističnim paketom SPSS.

7. Opredelitev spremenljivk

1. spremenljivka:

osnovna enota opazovanja: Slovenija

spremenljivka: vrednost izvoza v SIT na trg držav na območju nekdanje Jugoslavije

- gre za numerično in diskretno (intervalno) spremenljivko
- obdobje zajetja od 1992 do 2004

zajema:

- blago, izvoženo iz Slovenije, ki izvira iz proizvodnje v naši državi oziroma iz notranjega blagovnega prometa;
- izvoz pridobljenih proizvodov po začasnem uvozu zaradi oplemenitenja;

- izvoz pridobljenih proizvodov po uvozu zaradi proizvodnje za izvoz (sistem odloga);
- zvoz pridobljenih proizvodov po uvozu zaradi proizvodnje za izvoz (sistem povračila);
- blago, začasno izvoženo zaradi oplemenitenja.

2. spremenljivka:

osnovna enota opazovanja: Slovenija

spremenljivka: vrednost uvoza v SIT s trga držav na območju nekdanje Jugoslavije

- gre za numerično in diskretno (intervalno) spremenljivko
- obdobje zajetja od 1992 do 2004

zajema:

- blago, uvoženo v Slovenijo, ki je bilo sproščeno v prosti promet in deklarirano za domačo porabo;
- blago, začasno uvoženo zaradi oplemenitenja;
- blago, uvoženo zaradi proizvodnje za izvoz (sistem odloga);
- blago, uvoženo zaradi proizvodnje za izvoz (sistem povračila);
- blago, uvoženo po oplemenitenju.

3. spremenljivka :

osnovna enota opazovanja: Slovenija

spremenljivka: vrednost izvoza v SIT na svetovni trg

- gre za numerično in diskretno (intervalno) spremenljivko
- obdobje zajetja od 1992 do 2004

zajema:

- blago, izvoženo iz Slovenije, ki izvira iz proizvodnje v naši državi oziroma iz notranjega blagovnega prometa;
- izvoz pridobljenih proizvodov po začasnem uvozu zaradi oplemenitenja;
- izvoz pridobljenih proizvodov po uvozu zaradi proizvodnje za izvoz (sistem odloga);
- izvoz pridobljenih proizvodov po uvozu zaradi proizvodnje za izvoz (sistem povračila);
- blago, začasno izvoženo zaradi oplemenitenja.

4. spremenljivka:

osnovna enota opazovanja: Slovenija

spremenljivka: vrednost uvoza v SIT s svetovnega trga

- gre za numerično in diskretno (intervalno) spremenljivko
- obdobje zajetja od 1992 do 2004

zajema:

- blago, uvoženo v Slovenijo, ki je bilo sproščeno v prosti promet in deklarirano za domačo porabo;
- blago, začasno uvoženo zaradi oplemenitenja;
- blago, uvoženo zaradi proizvodnje za izvoz (sistem odloga);
- blago, uvoženo zaradi proizvodnje za izvoz (sistem povračila);
- blago, uvoženo po oplemenitenu.

5. spremenljivka:

osnovna enota opazovanja: Slovenija

spremenljivka: stanje trgovinske bilance v SIT za trg držav na območju nekdanje Jugoslavije

- gre za numerično in diskretno (intervalno) spremenljivko
- obdobje zajetja od 1992 do 2004

6. spremenljivka:

osnovna enota opazovanja: Slovenija

spremenljivka: stanje trgovinske bilance v SIT za svetovni trg

- gre za numerično in diskretno (intervalno) spremenljivko
- obdobje zajetja od 1992 do 2004

8. Izločitev inflacije

Za potrebe statistične obdelave in za realni prikaz gibanj spremenljivk je najprej potrebno podatke, ki sem jih dobil v tekočih cenah, deflacionirati. Podatke bom preračunal v stalne cene, kot osnovo pa bom vzel leto 1992. Tako preračunani podatki mi bodo služili za izračunavanje kazalcev dinamike in trenda. Za preračunavanje podatkov bom uporabil verižni indeks inflacije.

Tabela 5: Verižni indeksi inflacije (december predhodnega leta = 100)

leto	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
indeks	100	122,9	118,3	108,6	108,8	109,4	106,5	108	108,9	107	107,2	104,6	103,2

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 in 2004.

Do leta 1998 se je kot merilo inflacije uporabljal indeks cen na drobno, od leta 1998 dalje pa ima to funkcijo indeks cen življenjskih potrebščin.

Indeks inflacije s stalno osnovo

Primer izračuna indeksov inflacije s stalno osnovo v letu 1992: za leto 1992 (osnovno leto) znaša indeks 100. Nato ta indeks s stalno osnovo pomnožimo z verižnim indeksom letne inflacije za leto 1993 in delimo s 100. Dobimo indeks inflacije s stalno osnovo v letu 1992 za leto 1993. Tako dobljeni indeks inflacije s stalno osnovo v letu 1992 za leto 1993 pomnožimo z verižnim indeksom letne inflacije za leto 1994 in delimo s 100. Dobimo indeks inflacije s stalno osnovo v letu 1992 za leto 1994. Postopek potem ponavljamo za naslednja leta.

$$\text{Indeks s stalno osnovo v letu 1992 za leto 1993: } \frac{100 * 122,9}{100} = 122,9$$

$$\text{Indeks s stalno osnovo v letu 1992 za leto 1994: } \frac{122,9 * 118,3}{100} = 145,4$$

Tabela 6 : Indeksi inflacije s stalno osnovo

leto	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
indeks	100	122,9	145,4	157,9	171,8	187,9	200,2	216,2	235,4	251,9	270,0	282,4	291,5

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 in 2004.

9. Statistični izračuni

9.1 Kazalci dinamike

S kazalci dinamike bom prikazal, kako sta se gibala izvoz in uvoz Slovenije na svetovni trg in na trg držav nekdanje Jugoslavije med letoma 1992 in 2004 ter saldo trgovinske bilance Slovenije za svetovni trg in saldo trgovinske bilance Slovenije za trg držav nekdanje Jugoslavije. Tabele z izračuni so v prilogi 1.

Slovenija realno povečuje izvoz na svetovni trg z izjemo v letu 1999, ko je bil padec za 3,9 odstotne točke. To nam kažejo kazalci absolutne spremembe izvoza Slovenije po stalnih cenah (leto 1992), verižnih indeksov in realnih stopenj rasti. V letu 2004 je bila realna letna stopnja rasti izvoza na svetovni trg po stalnih cenah iz leta 1992 12,2

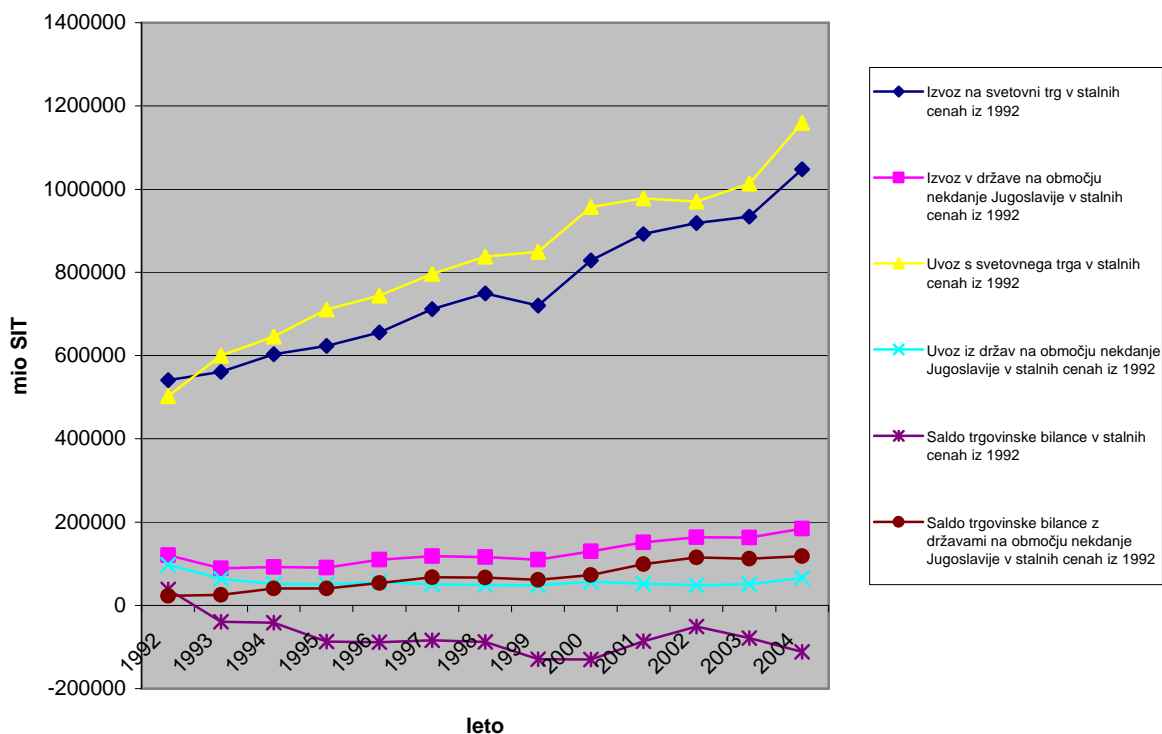
odstotne točke, uvoz pa se je povečal za 14,4 odstotne točke, tako da se je povečal primanjkljaj trgovinskega dela plačilne bilance. Vendar se je uvoz iz svetovnega trga povečeval z višjo stopnjo in tako je bila pokritost uvoza z izvozom z izjemo leta 1992 vedno pod vrednostjo 100. V zadnjih letih je opaziti trend padanja, in sicer je bila pokritost uvoza z izvozom po stalnih cenah iz leta 1992 v letu 2002 94,7-odstotna, v letu 2004 pa samo 90-odstotna. Nepokritost pa povzroča zunanjetrgovinski primanjkljaj.

Če pa pogledamo gibanje kazalcev za trg držav nekdanje Jugoslavije, opazimo občutno razliko v rasti izvoza glede na svetovni trg. Celotni izvoz Slovenije v države nekdanje Jugoslavije se je od leta 1992 do leta 2004 realno povečal za 53,1 odstotka, saj znaša indeks realnega izvoza na trg držav nekdanje Jugoslavije s stalno osnovo v letu 1992 153,1 v letu 2004, medtem ko se je celotni izvoz Slovenije na svetovni trg od leta 1992 do leta 2004 realno povečal za 93,8 odstotkov. Na uvozni strani pa se je realni celotni uvoz Slovenije s svetovnega trga od leta 1992 do leta 2004 povečal za 130,6 odstotkov, ko pa opazujemo uvoz s trga držav na območju nekdanje Jugoslavije, pa je ta sprememba negativna in znaša – 32,5 odstotka.

Saldo mednarodne menjave za svetovni trg pa je bil skoraj vedno pod 100, razen v letu 1992, ko je bil dosežen zunanjetrgovinski presežek. V letu 1992 je bila pokritost uvoza z izvozom 107,6, medtem ko v letu 2004 znaša pokritost 90,0 (tabela 3, priloga 1).

Največja posebnost v trgovanju z državami nekdanje Jugoslavije je pokritost uvoza z izvozom v te države, kar povzroča zunanjetrgovinski presežek s temi državami. Že leta 1992 je znašala pokritost uvoza z izvozom 123,3 odstotka. Tudi kasneje je pokritost uvoza z izvozom zelo naraščala, tako da je bila v letu 2004 skoraj trikratna. Trg držav nekdanje Jugoslavije je za Slovenijo med najpomembnejšimi, saj zelo močno zmanjšuje zunanjetrgovinski primanjkljaj, kar je tudi posredno eden izmed pogojev za vstop v Evropsko monetarno unijo. Delež izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije v celotnem izvozu v letu 2004 znaša 17,61 odstotka, medtem ko delež uvoza pa samo 5,7 odstotka (tabeli 7 in 8, priloga 1).

Slika 2: Vrednost izvoza in uvoza Slovenije za svetovni trg in trg držav nekdanje Jugoslavije ter saldo trgovinske bilance za svetovni trg in trg držav nekdanje Jugoslavije v obdobju 1992–2004 (v mio SIT po stalnih cenah iz leta 1992)

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 in 2004.

Na zgornji sliki lahko razberemo dinamiko gibanja analiziranih spremenljivk. Razen salda trgovinske bilance na svetovnem trgu, kjer se opazi visoko povečanje zunanjetrgovinskega primanjkljaja, vse ostale vrednosti v zadnjem obdobju rastejo.

Iz tabele 3 in 6 v prilogi lahko ugotovimo, da znaša saldo trgovinske bilance za trg držav nekdanje Jugoslavije v letu 2004 118.535 mio SIT po stalnih cenah iz leta 1992, medtem ko za svetovni trg znaša v istem letu -111.466 mio SIT. Iz navedenega lahko razberemo, da bi brez presežka z državami nekdanje Jugoslavije bil primanjkljaj za svetovni trg najmanj dvakrat večji. V prihodnosti je pričakovati, da se bo uvoz iz držav nekdanje Jugoslavije povečeval bolj kot izvoz, kar bo povzročalo zmanjšanje zunanjetrgovinskega presežka. To se predvsem kaže v zadnjem obdobju, saj je v letu 2002 bila realna stopnja rasti uvoza - 7,37 odstotka, v letu 2003 5,31 odstotka in v letu 2004 že zelo visokih 30 odstotkov, medtem ko je bila realna stopnja rasti izvoza v letu 2004 13,3 odstotka.

9.2 Linearni in polinomski trend

Linearni trend bom izračunal za podatke za pet spremenljivk, in sicer za podatke vrednosti izvoza Slovenije na svetovni trg (spremenljivka »IzvozSvet«), vrednost uvoza Slovenije s svetovnega trga (spremenljivka »UvozSvet«), vrednost izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (spremenljivka »IzvozJug«), stanje trgovinske bilance Slovenije za trg držav na območju nekdanje Jugoslavije (spremenljivka »StaJug«) in stanje trgovinske bilance Slovenije za svetovni trg (spremenljivka »StaSvet«) za obdobje od 1992 do 2004. Za podatke vrednost uvoza Slovenije s trga držav nekdanje Jugoslavije (spremenljivka »UvozJug«) za obdobje od 1992 do 2004 pa bom uporabil polinomski trend II. stopnje.

S pomočjo izračunov linearnih trendov bom napovedal, kako se bosta izvoz in uvoz Slovenije ter stanje trgovinske bilance za svetovni trg gibala v letih 2005, 2006 in 2007. Poleg tega bom s pomočjo polinomskega trenda II. stopnje napovedal gibanje vrednosti uvoza s trga držav na območju nekdanje Jugoslavije za navedena leta. Uporabil bom deflacionirane podatke (v mio SIT, po stalnih cenah iz leta 1992).

V nadaljevanju bom predstavil izračun linearnega trenda za spremenljivko vrednost izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (»IzvozJug«) in izračun polinomskega trenda II. stopnje za spremenljivko vrednost uvoza s trga držav na območju nekdanje Jugoslavije (»UvozJug«).

9.2.1 LINEARNI TREND ZA SPREMENLJIVKO VREDNOST IZVOZA SLOVENIJE NA TRG DRŽAV NEKDANJE JUGOSLAVIJE

Podatki, potrebni za izračun funkcije linearnega trenda za spremenljivko izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT, po stalnih cenah iz leta 1992), so v tabeli 10, priloga 3.

9.2.1.1 LASTNI IZRAČUN

Izračun ocen aritmetičnih sredin in varianc proučevanih spremenljivk ter ocene njune kovariance:

$$k_y = \sum_{t=1}^n y_t^2 - \frac{1}{n} \left(\sum_{t=1}^n y_t \right)^2 = 217355221168,15 - \frac{1}{13} * 1636270,41^2 = 11402847734$$

$$k_x = \sum_{i=1}^n x_i^2 = 182 \quad k_{yx} = \sum_{i=1}^n y_i x_i = 1255874,56$$

$$s_x^2 = \frac{k_x}{n-1} = \frac{182}{13-1} = 15,16 \quad s_y^2 = \frac{k_y}{n-1} = \frac{11402847734}{13-1} = 950237311,2$$

$$s_x = \sqrt{s_x^2} = \sqrt{15,16} = 3,89 \quad s_y = \sqrt{s_y^2} = \sqrt{950237311,2} = 30825,92$$

$$c_{yx} = \frac{k_{yx}}{n-1} = \frac{1255874,56}{13-1} = 104656,21$$

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = 0 \quad \bar{y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i = \frac{1}{13} * 1636270,41 = 125866,95$$

Izračun ocen parametrov regresijske funkcije:

$$Y'' = a + bX \Leftrightarrow \text{IzvozJug}'' = a + bX$$

$$a = \bar{y} - b * \bar{x} = 125866,95 - 6900,41 * 0 = 125866,95$$

$$b = \frac{k_{yx}}{k_x} = \frac{1255874,56}{182} = 6900,41$$

$$\text{IzvozJug}'' = 125866,95 + 6900,41X$$

Ocena regresijskega koeficienta je enaka 6.900,41, kar pomeni, da je izvoz Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT, po stalnih cenah iz leta 1992) v obdobju od 1992 do 2004 vsako leto v povprečju naraščal za 6.900,41 mio SIT. Ocena regresijske konstante znaša 125.866,95, kar pomeni, da je izvoz Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT, po stalnih cenah iz leta 1992) v obdobju od 1992 do 2004 po posameznih letih različen, v povprečju pa na leto znaša 125.866,95 mio SIT.

Preverjanje domneve:

$$1. H_0 : \beta = 0 \quad H_1 : \beta > 0$$

$$2. t = \frac{b}{se(b)} = \frac{6900,41}{1169,2} = 5,902$$

$$se(b) = \frac{s_e}{\sqrt{k_x}} = \frac{15773,39}{\sqrt{182}} = 1169,2$$

Na podlagi vzorčnih podatkov ocenjujemo, da znaša standardna napaka vzorčnih ocen regresijskega koeficienta, ki meri variabilnost teh ocen, 1.169,2 mio SIT.

$$s_e^2 = \frac{1}{n-2} \left(k_y - \frac{k_{yx}^2}{k_x} \right) = \frac{1}{13-2} \left(11402847734 - \frac{1255874,56^2}{182} \right) = 248799888,7$$

$$s_e = \sqrt{s_e^2} = \sqrt{248799888,7} = 15773,39$$

Na podlagi vzorčnih podatkov ocenjujemo, da je standardna napaka ocene regresije, ki meri variiranje opazovanih vrednosti izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT, po stalnih cenah iz leta 1992) okrog ocenjene regresijske funkcije $IzvozJug = 125866,95 + 6900,41X$ enaka 15.773,39 mio SIT.

$$3. \quad m = n - 2 = 13 - 2 = 11$$

$$t_{(m=11; \alpha=0,05)} = 1.7959 \quad t_{(m=11; \alpha=0,01)} = 2.7181 \quad t_{(m=11; \alpha=0,001)} = 4.0247 \quad t_{(m=11; \alpha=0,0001)} = 5.4528$$

$$(t = 5,902) > (t_{(m=11; \alpha=0,0001)} = 5,4528) \Rightarrow \text{razlika je značilna pri } \alpha=0,0001$$

4. Na podlagi vzorčnih podatkov zavrnilo ničelne domnevo pri zanemarljivi stopnji značilnosti in sprejmemo sklep, da je regresijski koeficient večji od nič. To pomeni, da je izvoz Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT) v preučevanem obdobju v povprečju naraščal.

Ker gre za enostavno linearno funkcijo trenda, lahko ničelno domnevo o neodvisnosti med preučevano spremenljivko in tehničnim časom preverimo tudi s pomočjo F-testa, ki je opredeljen kot razmerje med oceno pojasnjene in nepojasnjene variance. Pri tem velja odnos $F = t^2$, točna stopnja značilnosti pri F pa je kar enaka kot pri dvostranskem t-preizkusu.

$$F = \frac{s_R^2}{s_e^2} = \frac{8666020711,198}{248798797,7719} = 34,831 \quad P = 0,000 *$$

(*podatek o natančni stopnji značilnosti P so v izpisu SPSS za funkcijo linearni trend)

Izračun mer korelacije:

$$r_{yx}^2 = \frac{k_{yx}^2}{k_y k_x} = \frac{1255874,56^2}{11402847734 * 182} = 0,76$$

Na podlagi ocenjene vrednosti determinacijskega koeficienta ugotavljamo, da je 76 odstotkov variance izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT) pojasnjeno z linearnim vplivom tehničnega časa.

$$r_{yx} = \frac{k_{yx}}{\sqrt{k_y k_x}} = \frac{1255874,56}{\sqrt{11402847734 * 182}} = 0,871$$

Ocena korelacijskega koeficienta znaša 0,871, kar pomeni, da je povezanost med izvozom Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT) in tehničnim časom linearna, pozitivna in močna.

9.2.1.2 SPSS-IZRAČUN

$$1. H_0 : \beta = 0 \quad H_1 : \beta > 0$$

$$t = 5,902$$

$$(P_{(t)5,902} = 0,000) < (\alpha = 0,05) \Rightarrow \text{razlika je značilna pri } P=0,000$$

V računalniškem izpisu rezultatov je navedena vrednost $P = 0,000$ pri enostranskem preizkusu. Seveda pa je vrednost P pri dvostranskem preizkusu tudi manjša od predpisane $\alpha = 0,05$.

2. Na podlagi vzorčnih podatkov zavrnilo ničelno domnevo pri zanemarljivi stopnji značilnosti in sprejmemo sklep, da je regresijski koeficient večji od nič. To pomeni, da je izvoz Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT) v preučevanem obdobju v povprečju naraščal.

9.2.2 POLINOMSKI TREND ZA SPREMENLJIVKO VREDNOST UVOZA S TRGA DRŽAV NA OBMOČJU NEKDANJE JUGOSLAVIJE

Podatki, potrebni za izračun funkcije polinomskega trenda II. stopnje za spremenljivko vrednost uvoza s trga držav na območju nekdanje Jugoslavije (v mio SIT, po stalnih cenah iz leta 1992), so v tabeli 11, priloga 4.

9.2.2.1 LASTNI IZRAČUN IN IZRAČUN NA PODLAGI SPSS

Izračun ocen aritmetičnih sredin in varianc proučevanih spremenljivk ter ocene njune kovariance:

$$k_y = \sum_{t=1}^n y_t^2 - \frac{1}{n} \left(\sum_{t=1}^n y_t \right)^2 = 44.367.544.816,69 - \frac{1}{13} * (740.571,00)^2 = 2179436660$$

$$k_x = \sum_{i=1}^n x_i^2 = 182 \quad k_{yx} = \sum_{i=1}^n y_i x_i = -263020,70 \quad k_{yx^2} = \sum_{i=1}^n y_i x_i^2 = 11817951,02$$

$$s_x^2 = \frac{k_x}{n-1} = \frac{182}{13-1} = 15,16 \quad s_y^2 = \frac{k_y}{n-1} = \frac{2179436660}{13-1} = 181619721,6$$

$$s_x = \sqrt{s_x^2} = \sqrt{15,16} = 3,89 \quad s_y = \sqrt{s_y^2} = \sqrt{181619721,6} = 13476,63$$

$$c_{yx} = \frac{k_{yx}}{n-1} = \frac{-263020,70}{13-1} = -21918,39$$

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = 0 \quad \bar{y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i = \frac{1}{13} * (740571,00) = 56967,00$$

Izračun ocen parametrov polinomske funkcije II. stopnje:

$$Y'' = a + bX + cX^2 \Leftrightarrow \text{StaJug}'' = a + bX + cX^2$$

$$a = A_2 \sum y - B_2 k_{yx^2} = 0,174825 * (740571,00) - 0,00699301 * (11817951,02) = 46827,28$$

$$b = \frac{k_{yx}}{k_x} = \frac{-263020,70}{182} = -1445,17$$

$$c = C_2 k_{yx^2} - B_2 \sum y = 0,0004995 * (11817951,02) - 0,00699301 * (740571,00) = 724,25$$

$$\text{UvozJug}'' = 46827,28 - 1445,17X + 724,25X^2$$

Konstante za izračun parametrov polinomskega trenda:

$$A_2 = 0,174825 \quad B_2 = 0,00699301 \quad C_2 = 0,0004995$$

Ocena regresijske konstante znaša 46.827,28, kar pomeni, da je vrednost uvoza s trga držav na območju nekdanje Jugoslavije (v mio SIT, po stalnih cenah iz leta 1992) v obdobju od 1992 do 2004 po posameznih letih različna, letno povprečje pa znaša na leto 46.827,28 mio SIT uvoza.

Spodaj navedeni izračuni so narejeni na podlagi programa SPSS. Tabele s podatki se nahajajo v prilogi 5.

Z naraščanjem stopnje polinomskega trenda so se povečevale absolutne vrednosti ocen koeficientov korelacije, in sicer za linearni trend je koeficient korelacije znašal 0,418, medtem ko je za kvadratni trend koeficient korelacije znašal 0,81.

Povečevale po so se tudi vrednosti ocen determinacijskega koeficienta, in sicer za kvadratni trend 0,656. Iz determinacijskega koeficienta ugotavljamo, da je 65,6 odstotka variance vrednosti uvoza s trga držav na območju nekdanje Jugoslavije (v mio SIT) pojasnjeno z vplivom tehničnega časa po polinomski funkciji II. stopnje.

Zmanjšale so se vrednosti ocene standardnih odklonov napak, in sicer z 12.789,65 za linearni trend na 8.655,57 za kvadratni trend. Enako so se zmanjšale tudi vrednosti vsote kvadratov ostankov (z 1.799.326.903,62 za linearni trend na 749.189.469,84 za kvadratni trend).

Delež pojasnjene variance vrednosti uvoza s trga držav na območju nekdanje Jugoslavije v obdobju od 1992 do 2004 se je s prehodom od linearne na kvadratno funkcijo trenda povečal za 48,2 odstotnih točk.

Preverjanje domneve:

Spodaj bomo dokazali, da sta oba regresijska koeficienta različna od nič, torej so vrednosti uvoza s trga držav na območju nekdanje Jugoslavije povezane vsaj z eno izmed dveh spremenljivk, čas in čas na kvadrat.

1. $H_0 : \beta = 0 \quad H_1 : \beta \neq 0$

$$t = -2,252$$

$$P = 0,048$$

2. $H_0 : \gamma = 0 \quad H_1 : \gamma \neq 0$

$$t = 3,744$$

$$P = 0,004$$

Po podatkih sklepamo, da sta oba regresijska koeficienta različna od nič.

9.2.3 LINEARNI TRENDI IN NAPOVEDI ZA PREOSTALE SPREMENLJIVKE

Pri preostalih spremenljivkah ne bom prikazal postopka izračuna funkcije linearnega trenda, ker je ta enak kot pri spremenljivki vrednost izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije, ampak bom opredelil samo koeficient β , stopnjo značilnosti (P) ob izračunu koeficienta β , s katero se preverja statistična značilnost le-tega, in regresijsko konstanto α .

SPSS-izračuni linearnega trenda, s pomočjo katerih sem prišel do potrebnih podatkov za parametre, predstavljene v tabeli 3, so za preostale spremenljivke podani v prilogi 5.

Tabela 7: Koeficient β , stopnja značilnosti P in konstanta α za preostale spremenljivke za obdobje od 1992 do 2004 (vstopni podatki v mio SIT po cenah iz 1992)

<i>Spremenljivka</i>	β	P	α
<i>Vrednost izvoza Slovenije na svetovni trg</i>	40.293,58	0,000	752.629,53
<i>Vrednost uvoza Slovenije s svetovnega trga</i>	47.201,35	0,000	827.859,02
<i>Saldo trgovinske bilance</i>	6.907,77	0,029	75.229,49
<i>Saldo trgovinske bilance z državami nekdanje Jugoslavije</i>	8.345,57	0,000	68.899,97

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 in 2004.

Iz tabele 7 je razvidno, da so vsi koeficienti β pri spremenljivkah statistično značilni (enostranska stopnja značilnosti P je pri vseh manjša od $\alpha = 0,05$). Ob predpostavki alternativne domneve $H_1: \beta > 0$ in zavrnitvi ničelne domneve $H_0: \beta = 0$, sprejmemo sklep, da so predstavljeni regresijski koeficienti večji od nič. To pomeni, da so vse spremenljivke v proučevanem obdobju naraščale.

9.2.3.1 NAPOVED VREDNOSTI IZVOZA SLOVENIJE NA SVETOVNI TRG ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992)

Napoved za leto 2005:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 14 - \frac{13+1}{2} = 7$$

$$IzvozSvet'' = 752.629,53 + 40.293,58X = 752.629,53 + 40.293,58 * 7 = 1.034.684,59$$

Za leto 2005 je napoved izvoza Slovenije na svetovni trg enaka 1.034.684,59 mio SIT.

Napoved za leto 2006:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 15 - \frac{13+1}{2} = 8$$

$$IzvozSvet'' = 752.629,53 + 40.293,58X = 752.629,53 + 40.293,58 * 8 = 1.074.978,17$$

Za leto 2006 je napoved izvoza Slovenije na svetovni trg enaka 1.074.978,17 mio SIT.

Napoved za leto 2007:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 16 - \frac{13+1}{2} = 9$$

$$IzvozSvet'' = 752.629,53 + 40.293,58X = 752.629,53 + 40.293,58 * 9 = 1.115.271,75$$

Za leto 2007 je napoved izvoza Slovenije na svetovni trg enaka 1.115.271,75 mio SIT.

Iz zgornjih izračunov je razvidno, da bo izvoz Slovenije na svetovni trg v letih 2005, 2006 in 2007 naraščal.

9.2.3.2 NAPOVED VREDNOSTI UVOZA SLOVENIJE S SVETOVNEGA TRGA ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992)

Napoved za leto 2005:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 14 - \frac{13+1}{2} = 7$$

$$UvozSvet'' = 827.859,02 + 47.201,35X = 827.859,02 + 47.201,35 * 7 = 1.158.268,47$$

Za leto 2005 je napoved uvoza Slovenije s svetovnega trga enaka 1.158.268,47 mio SIT.

Napoved za leto 2006:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 15 - \frac{13+1}{2} = 8$$

$$UvozSvet'' = 827.859,02 + 47.201,35X = 827.859,02 + 47.201,35 * 8 = 1.205.469,82$$

Za leto 2006 je napoved uvoza Slovenije s svetovnega trga enaka 1.205.469,82 mio SIT.

Napoved za leto 2007:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 16 - \frac{13+1}{2} = 9$$

$$UvozSvet'' = 827.859,02 + 47.201,35X = 827.859,02 + 47.201,35 * 9 = 1.252.671,17$$

Za leto 2007 je napoved uvoza Slovenije s svetovnega trg enaka 1.252.671,17 mio SIT.

Iz zgornjih izračunov je razvidno, da bo uvoz Slovenije s svetovnega trga v letih 2005, 2006 in 2007 naraščal.

9.2.3.3 NAPOVED VREDNOSTI IZVOZA SLOVENIJE NA TRG DRŽAV NEKDANJE JUGOSLAVIJE ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992)

Napoved za leto 2005:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 14 - \frac{13+1}{2} = 7$$

$$IzvozJug'' = 125866,95 + 6900,41X = 125866,95 + 6900,41 * 7 = 174.169,82$$

Za leto 2005 je napoved izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije enaka 174.169,82 mio SIT.

Napoved za leto 2006:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 15 - \frac{13+1}{2} = 8$$

$$IzvozJug'' = 125866,95 + 6900,41X = 125866,95 + 6900,41 * 8 = 181.070,23$$

Za leto 2006 je napoved izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije enaka 181.070,23 mio SIT.

Napoved za leto 2007:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 16 - \frac{13+1}{2} = 9$$

$$IzvozJug'' = 125866,95 + 6900,41X = 125866,95 + 6900,41 * 9 = 187.970,64$$

Za leto 2007 je napoved izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije enaka 187.970,64 mio SIT.

Iz zgornjih izračunov je razvidno, da bo izvoz Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije v letih 2005, 2006 in 2007 naraščal.

9.2.3.4 NAPOVED VREDNOSTI UVOZA SLOVENIJE S TRGA DRŽAV NEKDANJE JUGOSLAVIJE ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992)

Napoved za leto 2005:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 14 - \frac{13+1}{2} = 7$$

$$UvozJug'' = 46.827,28 - 1.445,67X + 724,25X^2 = 46.827,28 - 1.445,67 * 7 + 724,25 * 49 = 72.199,34$$

Za leto 2005 je napoved uvoza Slovenije s trga držav nekdanje Jugoslavije enaka 72.199,34 mio SIT.

Napoved za leto 2006:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 15 - \frac{13+1}{2} = 8$$

$$UvozJug'' = 46.827,28 - 1.445,67X + 724,25X^2 = 46.827,28 - 1.445,67 * 8 + 724,25 * 64 = 81.617,92$$

Za leto 2006 je napoved uvoza Slovenije s trga držav nekdanje Jugoslavije 81.617,92 mio SIT.

Napoved za leto 2007:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 16 - \frac{13+1}{2} = 9$$

$$UvozJug'' = 46.827,28 - 1.445,67X + 724,25X^2 = 46.827,28 - 1.445,67 * 9 + 724,25 * 81 = 92.485,00$$

Za leto 2007 je napoved uvoza Slovenije s trga držav nekdanje Jugoslavije 92.485,00 mio SIT.

Iz zgornjih izračunov je razvidno, da bo uvoz Slovenije s trga držav nekdanje Jugoslavije v letih 2005, 2006 in 2007 naraščal.

9.2.3.5 NAPOVED SALDA TRGOVINSKE BILANCE ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992)

Napoved za leto 2005:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 14 - \frac{13+1}{2} = 7$$

$$StaSvet'' = -75.229,49 - 6907,77X = -75.229,49 - 6907,77 * 7 = -123.583,88$$

Za leto 2005 je napoved salda trgovinske bilance enaka -123.583,88 mio SIT.

Napoved za leto 2006:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 15 - \frac{13+1}{2} = 8$$

$$StaSvet'' = -75.229,49 - 6907,77X = -75.229,49 - 6907,77 * 8 = -130.491,65$$

Za leto 2006 je napoved salda trgovinske bilance enaka -130.491,65 mio SIT.

Napoved za leto 2007:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 16 - \frac{13+1}{2} = 9$$

$$StaSvet'' = -75.229,49 - 6907,77X = -75.229,49 - 6907,77 * 9 = -137.399,42$$

Za leto 2007 je napoved salda trgovinske bilance enaka -137.399,42 mio SIT.

Iz zgornjih izračunov je razvidno, da se bo primanjkljaj trgovinske bilance v letih 2005, 2006 in 2007 večal.

**9.2.3.6 NAPOVED SALDA TRGOVINSKE BILANCE Z DRŽAVAMI NEKDANJE JUGOSLAVIJE
ZA LETA 2005, 2006 IN 2007 (v mio SIT, po stalnih cenah iz 1992)**

Napoved za leto 2005:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 14 - \frac{13+1}{2} = 7$$

$$StaJug'' = 68.899,97 + 8.345,57 X = 68.899,97 + 8.345,57 * 7 = 127.318,96$$

Za leto 2005 je napoved salda trgovinske bilance z državami nekdanje Jugoslavije enaka 127.318,96 mio SIT.

Napoved za leto 2006:

$$x = t - \frac{n+1}{2} = 15 - \frac{13+1}{2} = 8$$

$$StaJug'' = 68.899,97 + 8.345,57 X = 68.899,97 + 8.345,57 * 8 = 135.664,53$$

Za leto 2006 je napoved salda trgovinske bilance z državami nekdanje Jugoslavije enaka 135.664,53 mio SIT.

Napoved za leto 2007:

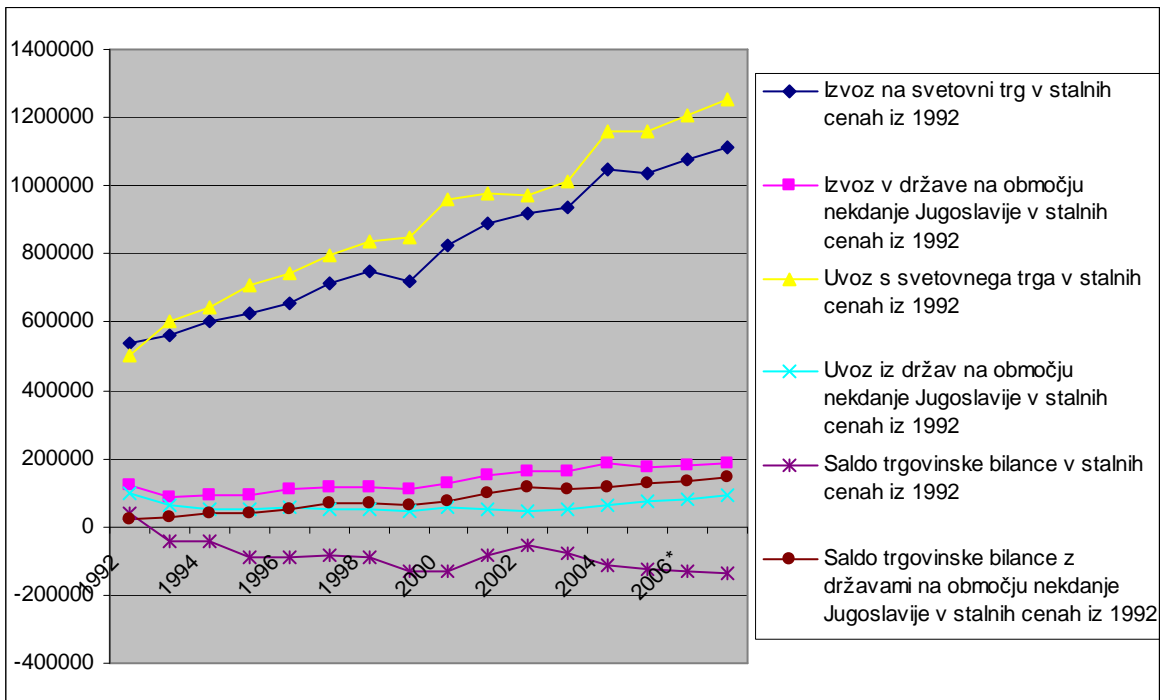
$$x = t - \frac{n+1}{2} = 16 - \frac{13+1}{2} = 9$$

$$StaJug'' = 68.899,97 + 8.345,57 X = 68.899,97 + 8.345,57 * 9 = 144.010,10$$

Za leto 2007 je napoved salda trgovinske bilance z državami nekdanje Jugoslavije enaka 144.010,10 mio SIT.

Iz zgornjih izračunov je razvidno, da bo saldo trgovinske bilance z državami nekdanje Jugoslavije v letih 2005, 2006 in 2007 naraščal.

Slika 3: Vrednost izvoza in uvoza Slovenije na svetovni trg in trg držav nekdanje Jugoslavije ter saldo trgovinske bilance za svetovni trg in trg držav nekdanje Jugoslavije v obdobju 1992–2004 z napovedjo za leta 2005, 2006 in 2007 (v mio SIT po stalnih cenah iz leta 1992)

OPOMBA: *napovedi na podlagi funkcij linearnega in polinomskega trenda.

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 in 2004.

Na sliki 2 je razvidno gibanje vrednosti izvoza in uvoza Slovenije za svetovni trg in za trg držav nekdanje Jugoslavije od leta 1992 do 2004 ter gibanje salda trgovinske bilance za svetovni trg in za trg z državami nekdanje Jugoslavije. Za leta 2005, 2006 in 2007 je bila narejena napoved na podlagi linearnega trenda za vse spremenljivke, razen za uvoz iz držav na območju nekdanje Jugoslavije, za katero sem uporabil polinomski trend II. stopnje.

Na podlagi napovedi za leto 2005, 2006 in 2007 lahko sklepamo, da se bo zunanjetrgovinski primanjkljaj še povečeval, medtem ko se bo presežek z državami na območju nekdanje Jugoslavije povečal.

10. Sklep

Za dolgoročno uspešnost Slovenije je potrebno, da se gospodarstvo razvija na področju z visoko dodano vrednostjo. Prav zaradi majhnosti Slovenije tako po geografskem kot tudi demografskem kriteriju je nujno, da se gospodarstvo ne zapira. Izvoz omogoča majhnim državam, da koristijo prednosti ekonomije obsega, razvijajo perspektivne in inovativne dejavnosti ter s tem vzpodbujajo domače gospodarstvo k visoki konkurenčnosti.

V specialističnem delu sem na podlagi opisa stanja v zunanji trgovini Slovenije in držav na območju nekdanje Jugoslavije ter statističnih analiz poskušal predstaviti stanje mednarodne menjave Slovenije in njeno vpetost v mednarodni prostor. Predvsem pa sem analiziral menjavo z državami na območju nekdanje Jugoslavije, ki ni največja po velikosti, ampak najpomembnejša glede zunanjetrgovinskega presežka trgovinske bilance. Poleg tega sem za vsako posamezno državo na območju nekdanje Jugoslavije predstavil njene pogloblitve značilnosti in sodelovanje na področju mednarodne menjave s Slovenijo.

Lastno statistično analizo in izračune sem opravil na podlagi statističnih podatkov, ki so dostopni na Statističnem uradu Republike Slovenije, in sicer v SIT v tekočih cenah za posamezna leta. Nato sem jih preračunal na enako osnovo, in tako preoblikovani podatki so bili osnova za izračun realnih gibanj v slovenski mednarodni blagovni menjavi. Na podlagi teh izračunov sem lahko podal svoje mnenje glede preteklega stanja in napovedi v prihodnosti.

Na podlagi lastne statistične analize sem ugotovil, da ima Slovenija v vseh proučevanih letih, torej v obdobju od leta 1992 do 2004, zunanjetrgovinski primanjkljaj, ki se povečuje. Izvoz in uvoz Slovenije na svetovni trg naraščata, za trg držav nekdanje Jugoslavije pa narašča v zadnjem obdobju uvoz z višjo realno stopnjo rasti, kar bo v prihodnosti povzročalo vse večji primanjkljaj v trgovinski bilanci z državami nekdanje Jugoslavije in posledično večji primanjkljaj v celotni trgovinski bilanci. Pravzaprav je trenutno stanje dolgoročno nevzdržno, saj ima večina držav na tem območju zelo velik primanjkljaj, ki ga bo morala posamezna država ustrezno zmanjševati. V nasprotnem primeru bo navedene države vodilo do finančnega poloma in zunanje nelikvidnosti, saj se devizne rezerve na takšen način drastično zmanjšujejo. Poleg tega so države na območju nekdanje Jugoslavije pod velikim pritiskom IMF-a glede zmanjšanja zunanjetrgovinskega primanjkljaja. Primanjkljaj v trgovinski bilanci pa tudi zavira rast BDP v vseh teh državah.

Slovenija je z blagovno menjavo z državami nekdanje Jugoslavije srednjeročno veliko pridobila, saj je na tej podlagi pridobila na času, da se prilagodi bolj konkurenčnim izdelkom iz tujine. To pa zmanjšuje razvoj in stroškovno konkurenčnost slovenskih

izdelkov na svetovnem trgu, zato se je potrebno zavedati, da je nujnost razvoja bolj konkurenčnih in inovativnih izdelkov primarna. Dolgoročno pa je konkurenčnost naših izdelkov na svetovnem trgu v nevarnosti, saj je zahtevnost kupcev na območju nekdanje Jugoslavije nižja kot v razvitih državah, poleg tega pa obstaja še navezanost na naše izdelke iz obdobja nekdanje Jugoslavije, kar dodatno olajšuje prodajo na tem področju. Iz trenutnega dogajanja na tem območju pa je opaziti, da slovenske blagovne znamke izgubljajo razpoznavnost na trgu držav na območju nekdanje Jugoslavije, saj jih uspešno zamenjujejo tuje blagovne znamke.

Izračun linearnega trenda je pokazal naraščanje izvoza Slovenije na svetovnem in regionalnem trgu držav nekdanje Jugoslavije. Uvoz bo naraščal za svetovni trg in za trg držav nekdanje Jugoslavije. Na podlagi linearnega trenda je bilo pojasnjeno tudi gibanje zunanjetrgovinske bilance za svetovni trg in zunanjetrgovinske bilance Slovenije z državami nekdanje Jugoslavije. Na podlagi podatkov iz preteklosti lahko napovemo, da bodo v obdobju naslednjih treh let naraščale vse proučevane spremenljivke, razen spremenljivke salda zunanjetrgovinske bilance za svetovni trg, ki se realno zmanjšuje. Vse navedene ugotovitve veljajo ob predpostavki, da se razmere na trgih ne bodo bistveno spremenile.

Na podlagi ugotovitev in statističnih izračunov v specialističnem delu lahko potrdim hipotezo, da Slovenija realno povečuje svojo mednarodno menjavo z državami na območju nekdanje Jugoslavije, kar zmanjšuje primanjkljaj na tekočem računu plačilne bilance.

LITERATURA

1. Appleyard Dennis R. in Field Alfred J.: *International Economics: forth edition*. Boston, 2001, str. 752.
2. Aristovnik Aleksander: *Kako vplivajo izbrane spremenljivke na tekoči račun plačilne bilance držav CEE: raziskovalno delo podiplomskih študentov v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo mladih raziskovalcev Slovenije – združenje podiplomskih študentov, 2003, str. 14.
3. Bednaš Marijana: *Učinki vstopa Slovenije v EU na gospodarska gibanja v letu 2004: delovni zvezek 5/2005*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2005, str. 46.
4. Bekoe Jani: *Devizni tečaj in zunanjetrgovinska menjava v majhnih gospodarstvih*. Maribor: Institut za ekonomsko diagnozo in prognozo pri Ekonomsko-poslovni fakulteti, 1998, str. 237.
5. Bertonec Popit, Vesna: *EU Membership may Increase the Deficit, Logistic and Transport*. Ljubljana: *Gospodarski vestnik*, 2002.
6. Blejec Marijan: *Statistične metode za ekonomiste*. Ljubljana: EF, 1973, str. 868.
7. Blejec Marijan: *Uvod v statistiko: ponatis desete izdaje*. Ljubljana: EF, 1993, str. 342.
8. Carbaugh Robert J.: *International Economics: seventh edition*. Cincinnati, 2000, str. 568.
9. Drenovec Franček: *Varčevanje, denar (M3) in banke v razmerah zunanjega primanjkljaja: prikazi in analize*. *Letnik 8, št. 1 (marec 2000)*, str. 25–43.
10. Gandolfo Giancarlo: *Elements of International Economics*. Berlin, 2004, str. 341.
11. Griffin Ricky W.: *International Business*. Addison-Wesley, 1996, str. 765.
12. Kmet Rotija: *Vzroki primanjkljajev na tekočem računu plačilne bilance v obdobju tranzicije: delovni zvezek št. 6/letnik VIII/1999*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2000, str. 63.
13. Košmelj Blaženka, Rovar Jože: *Statistično sklepanje*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000, str. 311.
14. Košmelj Blaženka: *Analiza odvisnosti za vzorčne podatke: tretji ponatis*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996, str. 136.
15. Krugman Paul R., Obstfeld, Maurice: *International Economics: Theory and Policy: fifth edition*. New York: Addison Wesley, cop. 2000, str. 750.
16. Kumar Andrej: *Regionalna struktura slovenske zunanje trgovine v obdobju članstva v EU: značilnosti slovenske zunanje trgovine*. *Mednarodno poslovno pravo, letnik 15, št. 174/175 (avgust 2003)*, str. 3–5.
17. Melvin Michael: *International Money and Finance, 5th edition*. Addison-Wesley, 1997, str. 284.
18. Mrak Mojmir: *Mednarodne finance*. Ljubljana: *Gospodarski vestnik*, 2002, str. 682.

19. Pelević Branislav: Uvod u međunarudnu ekonomiju. Ekonomski Fakultet, Beograd 2003, str. 286.
20. Pavlin Cveto: S tujimi naložbami do manjšega primanjkljaja: V Makedoniji so prepričani, da bi lahko velik trgovski primanjkljaj s Slovenijo najlaže rešili z neposrednimi naložbami slovenskih podjetij v makedonsko gospodarstvo. Ljubljana: Gospodarski vestnik, leto 49, št. 21 (25. maj 2000), str. 51–53.
21. Raymond Arthur: Study Guide to Accompany International Economics: eighth edition. New York, 2004, str. 212.
22. Rodseth Asbjorn: Open Economy Macroeconomics. New York, Cambridge University Press, 2000, str. 383.
23. Rogelj Roman: Vaje iz statistike 2. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001, str. 244.
24. Roubini Nouriel in Paul Wachtel: Current Account Sustainability Transition Economies. Cambridge: National Bureau of Economic Research, 1998.
25. Rovan Jože, Turk Tomaž: Analiza podatkov s SPSS za Windows. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001, str. 262.
26. Salvatore Dominick: International Economics: eighth edition. New York, 2004, str. 826.
27. Šlander Sonja: Vpliv deviznega tečaja na izvozno-uvozne tokove Slovenije: diplomsko delo. Ljubljana: 2000, str. 40.
28. Šušteršič Janez, Matija Rojec, Mojmir Mrak: Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU. Strategija gospodarskega razvoja Slovenije 2001–2006. Ljubljana: UMAR, 2001, str. 56.
29. Todaro Michael P.: Economic Development: seventh edition. Addison Wesley, 2000, str. 783.
30. Walther Ted: The World Economy. New York: John Wiley & Sons, 1997, str. 419.

VIRI

1. Bregar Lea, Rovan Jože: Uporaba podatkovnih osnov in statističnih metod za analizo zunanje trgovine: gradivo predavanj, 2004.
2. Evropska unija in države zahodnega Balkana. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo, 2004, str. 43.
3. Gospodarska zbornica BIH; {URL: <http://www.komorabih.com/en/chamberbih/chamber-bih.html>}, 3.3.2006.
4. Gospodarska zbornica Črne gore {URL: www.pkcg.org/set.php}, 3.3.2006.
5. Gospodarska zbornica Slovenije {URL: <http://www.gzs.si/>}, 4.3.2006.
6. Gospodarska zbornica Srbije {URL: www.pks.co.yu}, 3.3.2006.

7. Hrvatska gospodarska zbornica {URL: <http://www.hgk.hr/>}, 4.3.2006.
8. Hrvatsko gospodarstvo u razdoblju 2001 – 2005. Hrvatska gospodarska komora, Centar za makroekonomske analize, 2006, str. 105.
9. International Monetary Fund: Balance of payments textbook. Washington: IMF, 1996. Dostopno na: {URL: <http://www.imf.org/external/np/sta/bop/BOPtex.pdf>}; 25. 12. 2005.
10. Izvozno-kreditna agencija BiH (IGA){URL: <http://www.igabih.com/>}, 4.3.2006.
11. Izvozno okno; {URL: http://www.izvoznookno.si/podatki_o_drzavah.php}; 02. 04. 2006.
12. Jesenska napoved gospodarskih gibanj. Ljubljana: Urad za makroekonomsko analizo in razvoj, 2004, str. 13.
13. Ministrstvo za gospodarstvo {URL: <http://www.economy.gov.mk/>}, 4.3.2006.
14. Ministrstvo za mednarodne ekonomske odnose (Srbsko ministrstvo za mednarodne ekonomske odnose) {URL: <http://www.umier.gov.yu/code/navigate.php?Id=11>}, 3.3.2006.
15. Narodna banka Makedonije {URL: <http://www.nbrm.gov.mk/default-MK.asp>}, 3.3.2006.
16. SI-STAT podatkovni portal, [URL: http://www.stat.si/pxweb/ Database/Ekonomsko/24_zunanja_trgovina/24017_izvoz_uvoz_bлага/24017_izvoz_uvoz_bлага.asp], Urad RS za statistiko, 04.02.2006.
17. Slovenia: at the top of new Europe: Slovenian business report. Summer 2000, str. 41–44.
18. Slovenija: Privredni vjesnik, 2002, str. 6.
19. Skupna zunanjetrgovinska politika EU (SZTP); {URL: http://www.gov.si/mzz/slovenija_in_eu/trgovinska_poli.html}, Ministrstvo za zunanje zadeve, 10.03.2006.
20. Spletna stran Statističnega urada Republike Slovenije. {URL: <http://www.stat.si/>}
21. Statistični letopis Republike Slovenije, 1996.
22. Statistični letopis Republike Slovenije, 1999.
23. Statistični letopis Republike Slovenije, 2001.
24. Statistični letopis Republike Slovenije, 2004.
25. Statistični paket SPSS for Windows, Realise 8.0.0., 1997.
26. Učinki vstopa Slovenije v EU na gospodarska gibanja v letu 2004. Ljubljana: Urad za makroekonomsko analizo in razvoj: delovni zvezek 5/2005, str. 41.
27. Uresničevanje kratkoročnih denarnih usmeritev denarne politike. Banka Slovenije, 2003, str. 84.
28. Zbornica Federacije BIH {URL: <http://www.kfbih.com/> }, 3.3.2006.

PRILOGE

Priloga 1: Tabele z osnovnimi podatki o spremenljivkah vključenih v statistično analizo. Izračuni za kazalce dinamike izvoza in uvoza Slovenije, za svetovni trg in trg držav nekdanje Jugoslavije ter saldo trgovinske bilance za svetovni trg in trg držav nekdanje Jugoslavije	1
Priloga 2: Osnovni podatki potrebni za izračun trendov, preračunani iz tekočih cen v stalne cene iz leta 1992 (v mio SIT)	6
Priloga 3: Podatki potrebni za izračun funkcije linearnega trenda za spremenljivko vrednost izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT, po stalnih cenah iz leta 1992)	7
Priloga 4: Podatki potrebni za izračun funkcije polinomskega trenda II. stopnje za spremenljivko vrednost uvoza Slovenije iz trga držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT, po stalnih cenah iz leta 1992).....	8
Priloga 5: Polinomski in linearni trend, programski stavki in izpisi SPSS	9

Priloga 1: Tabele z osnovnimi podatki o spremenljivkah vključenih v statistično analizo.

Izračuni za kazalce dinamike izvoza in uvoza Slovenije, za svetovni trg in trg držav nekdanje Jugoslavije ter saldo trgovinske bilance za svetovni trg in trg držav nekdanje Jugoslavije

Tabela 1: Izvoz Slovenije na svet. trg v mio SIT

Leto	Izvoz SLO na svet.trg po tekočih cenah	indeks inflacije s stalno osnovo(leto 1992)	Izvoz SLO na svet.trg po stalnih cenah iz 1992	Absolutna sprememba izvoza na svet. trg (stalne cene 1992)	Verižni indeksi realnih vrednosti izvoza na svet. trg	Realne letne stopnje rasti izvoza na svet. trg (v %)	Indeks realnega izvoza na svet. trg s stalno osnovo v letu 1992
1992	540.803	100	540.803				
1993	688.842	122,9	560.490	19.687	103,6	3,6	103,6
1994	876.800	145,4	603.026	42.536	107,6	7,6	111,5
1995	983.979	157,9	623.166	20.140	103,3	3,3	115,2
1996	1.125.682	171,8	655.228	32.062	105,1	5,1	121,2
1997	1.337.369	187,9	711.745	56.517	108,6	8,6	131,6
1998	1.499.798	200,2	749.150	37.405	105,3	5,3	138,5
1999	1.556.172	216,2	719.784	-29.366	96,1	-3,9	133,1
2000	1.948.849	235,4	827.888	108.105	115	15	153,1
2001	2.247.589	251,9	892.254	64.366	107,8	7,8	165
2002	2.480.743	270	918.794	26.539	103	3	169,9
2003	2.637.973	282,4	934.126	15.333	101,7	1,7	172,7
2004	3.054.131	291,5	1.047.729	113.603	112,2	12,2	193,8

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 ter 2004 in lastni preračuni.

Tabela 2: Uvoz Slovenije iz svet. trga v mio SIT

Leto	Uvoz SLO s svet.trga po tekočih cenah	indeks inflacije s stalno osnovo (leto 1992)	Uvoz SLO s svet.trga po stalnih cenah iz 1992	Absolutna sprememba uvoza s svet. trga (stalne cene 1992)	Verižni indeksi realnih vrednosti uvoza s svet. trga	Realne letne stopnje rasti uvoza s svet. trga (v %)	Indeks realnega uvoza s svet. trga s stalno osnovo v letu 1992
1992	502.442	100	502.442				
1993	737.409	122,9	600.007	97.565	119,4	19,4	119,4
1994	937.878	145,4	645.033	45.026	107,5	7,5	128,4
1995	1.121.887	157,9	710.505	65.472	110,2	10,2	141,4
1996	1.277.469	171,8	743.579	33.074	104,7	4,7	148
1997	1.495.441	187,9	795.871	52.292	107	7	158,4
1998	1.676.274	200,2	837.300	41.429	105,2	5,2	166,6
1999	1.835.954	216,2	849.192	11.893	101,4	1,4	169
2000	2.254.461	235,4	957.715	108.523	112,8	12,8	190,6
2001	2.464.052	251,9	978.187	20.472	102,1	2,1	194,7
2002	2.619.169	270	970.063	-8.124	99,2	-0,8	193,1
2003	2.860.939	282,4	1.013.080	43.018	104,4	4,4	201,6
2004	3.379.053	291,5	1.159.195	146.114	114,4	14,4	230,6

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 ter 2004 in lastni preračuni.

Tabela 3: Saldo mednarodne menjave in pokritost uvoza z izvozom (Slovenija – svetovni trg)

Leto	Saldo zunanje trgovine (SLO-svet) po stalnih cenah 1992	Pokritost uvoza z izvozom (SLO-svet)
1992	38.361	107,6
1993	-39.517	93,4
1994	-42.007	93,5
1995	-87.339	87,7
1996	-88.351	88,1
1997	-84.126	89,4
1998	-88.150	89,5
1999	-129.409	84,8
2000	-129.827	86,4
2001	-85.932	91,2
2002	-51.269	94,7
2003	-78.954	92,2
2004	-111.466	90,0

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 ter 2004 in lastni preračuni.

Tabela 4: Izvoz Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije v mio SIT

Leto	Izvoz SLO na na trg držav nekdanje Jugoslavije po tekočih cenah	indeks inflacije s stalno osnovo (leto 1992)	Izvoz SLO na na trg držav nekdanje Jugoslavije po stalnih cenah iz 1992	Absolutna sprememba izvoza na trg držav nekdanje Jugoslavije (stalne cene 1992)	Verižni indeksi realnih vrednosti izvoza na trg držav nekdanje Jugoslavije	Realne letne stopnje rasti izvoza na trg držav nekdanje Jugoslavije (v %)	Indeks realnega izvoza na trg držav nekdanje Jugoslavije s stalno osnovo v letu 1992
1992	120.515,70	100	120.515,70				100
1993	109.023	122,9	88.708,70	-31.807,00	73,61	-26,39	73,61
1994	133.389,70	145,4	91.739,80	3.031,10	103,42	3,42	76,12
1995	143.088,80	157,9	90.619,80	-1.119,90	98,78	-1,22	75,19
1996	187.869,90	171,8	109.353,80	18.733,90	120,67	20,67	90,74
1997	222.167	187,9	118.236,80	8.883,00	108,12	8,12	98,11
1998	231.625	200,2	115.696,80	-2.540,00	97,85	-2,15	96
1999	236.867	216,2	109.559,20	-6.137,60	94,7	-5,3	90,91
2000	305.495	235,4	129.777,00	20.217,80	118,45	18,45	107,68
2001	380.405	251,9	151.014,30	21.237,30	116,36	16,36	125,31
2002	441.892	270	163.663,70	12.649,40	108,38	8,38	135,8
2003	459.873	282,4	162.844,50	-819,2	99,5	-0,5	135,12
2004	537.935	291,5	184.540,31	21.696,00	113,3	13,3	153,1

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 ter 2004 in lastni preračuni.

Tabela 5: Uvoz Slovenije iz trga držav nekdanje Jugoslavije v mio SIT

Leto	Uvoz SLO iz trga držav nekdanje Jugoslavije po tekočih cenah	indeks inflacije s stalno osnovo (letu 1992)	Uvoz SLO iz trga držav nekdanje Jugoslavije po stalnih cenah iz 1992	Absolutna sprememba uvoza iz trga držav nekdanje Jugoslavije (stalne cene 1992)	Verižni indeksi realnih vrednosti uvoza iz trga držav nekdanje Jugoslavije	Realne letne stopnje rasti uvoza iz trga držav nekdanje Jugoslavije (v %)	Indeks realnega uvoza iz trga držav nekdanje Jugoslavije s stalno osnovo v letu 1992
1992	97.736,11	100	97.736,11				
1993	78.038,4	122,9	63.497,48	-34.238,6	64,97	-35,03	64,97
1994	74.996,05	145,4	51.579,12	-11.918,4	81,23	-18,77	52,77
1995	79.382,54	157,9	50.273,93	-1.305,2	97,47	-2,53	51,44
1996	96.130,68	171,8	55.954,99	5.681,1	111,3	11,3	57,25
1997	94.815	187,9	50.460,35	-5.494,6	90,18	-9,82	51,63
1998	98.342	200,2	49.121,88	-1.338,5	97,35	-2,65	50,26
1999	104.447	216,2	48.310,36	-811,5	98,35	-1,65	49,43
2000	133.229	235,4	56.596,86	8.286,5	117,15	17,15	57,91
2001	131.118	251,9	52.051,61	-4.545,2	91,97	-8,03	53,26
2002	130.175	270	48.212,96	-3.838,6	92,63	-7,37	49,33
2003	143.377	282,4	50.770,89	2.557,9	105,31	5,31	51,95
2004	192.403	291,5	66.004,46	15.234	130	30	67,5

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 ter 2004 in lastni preračuni.

Tabela 6: Saldo mednarodne menjave in pokritost uvoza z izvozom Slovenije z državami nekdanje Jugoslavije

Leto	Saldo zunanje trgovine (SLO- države nekdanje Jugoslavije) po stalnih cenah 1992	Pokritost uvoza z izvozom (SLO- države nekdanje Jugoslavije)
1992	22.779,6	123,3
1993	25.211,2	139,7
1994	40.160,7	177,9
1995	40.345,9	180,3
1996	53.398,8	195,4
1997	67.776,5	234,3
1998	66.574,9	235,5
1999	61.248,8	226,8
2000	73.180,1	229,3
2001	98.962,7	290,1
2002	115.450,7	339,5
2003	112.073,7	320,7
2004	118.535,85	279,6

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 ter 2004 in lastni preračuni.

Tabela 7: Delež izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije v celotnem izvozu

Leto	Izvoz SLO na svet.trg po stalnih cenah iz 1992	Izvoz SLO na trg držav nekdanje Jugoslavije po stalnih cenah iz 1992	Delež izvoza na trg držav nekdanje Jugoslavije v celem izvozu (v %)
1992	540.803	120.515,70	22
1993	560.490	88.708,70	16
1994	603.026	91.739,80	15
1995	623.166	90.619,80	15
1996	655.228	109.353,80	17
1997	711.745	118.236,80	17
1998	749.150	115.696,80	15
1999	719.784	109.559,20	15
2000	827.888	129.777,00	16
2001	892.254	151.014,30	17
2002	918.794	163.663,70	18
2003	934.126	162.844,50	17
2004	1.047.729	184.540,31	18

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 ter 2004 in lastni preračuni.

Tabela 8: Delež uvoza Slovenije iz trga držav nekdanje Jugoslavije v celotnem uvozu

Leto	Uvoz SLO iz svet.trga po stalnih cenah iz 1992	Uvoz SLO iz trga držav nekdanje Jugoslavije po stalnih cenah iz 1992	Delež uvoza iz trga držav nekdanje Jugoslavije v celem uvozu (v %)
1992	502.442	97.736,11	19
1993	600.007	63.497,48	11
1994	645.033	51.579,12	8
1995	710.505	50.273,93	7
1996	743.579	55.954,99	8
1997	795.871	50.460,35	6
1998	837.300	49.121,88	6
1999	849.192	48.310,36	6
2000	957.715	56.596,86	6
2001	978.187	52.051,61	5
2002	970.063	48.212,96	5
2003	1.013.080	50.770,89	5
2004	1.159.195	66.004,46	5,7

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 ter 2004 in lastni preračuni.

Priloga 2: Osnovni podatki potrebni za izračun trendov, preračunani iz tekočih cen v stalne cene iz leta 1992 (v mio SIT)

Tabela 9: Vrednost izvoza in uvoza Slovenije za svetovni in trg držav nekdanje Jugoslavije ter saldo trgovinske bilance Slovenije za svetovni trg in državami nekdanje Jugoslavije po letih (v mio SIT po stalnih cenah iz leta 1992)

Leto	Izvoz SLO na svet.trg po stalnih cenah iz 1992	Uvoz SLO iz svet.trga po stalnih cenah iz 1992	Izvoz SLO na trg držav nekdanje Jug. po stalnih cenah iz 1992	Uvoz SLO iz trga držav nekdanje Jug. po stalnih cenah iz 1992	Saldo mednarodne menjave (Slovenija – svetovni trg) po stalnih cenah iz 1992	Saldo mednarodne menjave (Slovenija – trg držav nekdanje Jug.) po stalnih cenah iz 1992
1992	540.803	502.442	120.515,70	97.736,11	38.361	22.779,60
1993	560.490	600.007	88.708,70	63.497,48	-39.517	25.211,20
1994	603.026	645.033	91.739,80	51.579,12	-42.007	40.160,70
1995	623.166	710.505	90.619,80	50.273,93	-87.339	40.345,90
1996	655.228	743.579	109.353,80	55.954,99	-88.351	53.398,80
1997	711.745	795.871	118.236,80	50.460,35	-84.126	67.776,50
1998	749.150	837.300	115.696,80	49.121,88	-88.150	66.574,90
1999	719.784	849.192	109.559,20	48.310,36	-129.409	61.248,80
2000	827.888	957.715	129.777,00	56.596,86	-129.827	73.180,10
2001	892.254	978.187	151.014,30	52.051,61	-85.932	98.962,70
2002	918.794	970.063	163.663,70	48.212,96	-51.269	115.450,70
2003	934.126	1.013.080	162.844,50	50.770,89	-78.954	112.073,70
2004	1.047.729	1.159.195	184.540,31	66.004,46	-111.466	118.535,85

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 ter 2004 in lastni preračuni.

Priloga 3: Podatki potrebni za izračun funkcije linearnega trenda za spremenljivko vrednost izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT, po stalnih cenah iz leta 1992)

Tabela 10: Podatki potrebni za izračun funkcije linearnega trenda za spremenljivko izvoza Slovenije na trg držav nekdanje Jugoslavije (po stalnih cenah iz 1992, v mio SIT)

y	x	y ²	x ²	xy
120.515,70	-6	14.524.033.946,49	36	-723.094,20
88.708,70	-5	7.869.233.455,69	25	-443.543,50
91.739,80	-4	8.416.190.904,04	16	-366.959,20
90.619,80	-3	8.211.948.152,04	9	-271.859,40
109.353,80	-2	11.958.253.574,44	4	-218.707,60
118.236,80	-1	13.979.940.874,24	1	-118.236,80
115.696,80	0	13.385.749.530,24	0	0,00
109.559,20	1	12.003.218.304,64	1	109.559,20
129.777,00	2	16.842.069.729,00	4	259.554,00
151.014,30	3	22.805.318.804,49	9	453.042,90
163.663,70	4	26.785.806.697,69	16	654.654,80
162.844,50	5	26.518.331.180,25	25	814.222,50
184.540,31	6	34.055.126.014,90	36	1.107.241,86
1.636.270,41	0	217.355.221.168,15	182	1.255.874,56

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 ter 2004 in lastni preračuni.

n=13 .

$$x = t - \frac{n+1}{2} \Rightarrow \text{npr. za } t = 1: x = 1 - \frac{13+1}{2} = -6$$

Priloga 4: Podatki potrebni za izračun funkcije polinomskega trenda II. stopnje za spremenljivko vrednost uvoza Slovenije iz trga držav nekdanje Jugoslavije (v mio SIT, po stalnih cenah iz leta 1992)

Tabela 11: Podatki potrebni za izračun funkcije polinomskega trenda II. stopnje za spremenljivko vrednost uvoza Slovenije iz trga držav na območju nekdanje Jugoslavije (po stalnih cenah iz 1992, v mio SIT)

y	x	y ²	x ²	xy	yx ²
38.361,55	-6	1.471.608.748,57	36	- 230.169,32	1.381.015,91
- 39.517,49	-5	1.561.632.195,32	25	197.587,46	- 987.937,31
- 42.006,47	-4	1.764.543.731,03	16	168.025,89	- 672.103,56
- 87.338,44	-3	7.628.003.017,56	9	262.015,32	- 786.045,96
- 88.350,58	-2	7.805.825.661,05	4	176.701,17	- 353.402,34
- 84.125,60	-1	7.077.116.360,46	1	84.125,60	- 84.125,60
- 88.149,85	0	7.770.396.081,44	0	-	-
- 129.408,88	1	16.746.658.395,24	1	- 129.408,88	- 129.408,88
- 129.826,68	2	16.854.966.319,19	4	- 259.653,36	- 519.306,71
- 85.932,12	3	7.384.328.546,32	9	- 257.796,35	- 773.389,04
- 51.268,89	4	2.628.498.967,90	16	- 205.075,56	- 820.302,22
- 78.953,97	5	6.233.728.748,02	25	- 394.769,83	-1.973.849,15
- 111.466,00	6	12.424.669.156,00	36	- 668.796,00	-4.012.776,00
- 977.983,41	0	97.351.975.928,10	182	- 1.257.213,85	-9.731.630,86

Vir: Statistični letopis RS 1996, 1999, 2001 ter 2004 in lastni preračuni.

$$x = t - \frac{n+1}{2} \Rightarrow \text{npr. za } t = 1: x = 1 - \frac{13+1}{2} = -6$$

Priloga 5: Polinomski in linearni trend, programski stavki in izpisi SPSS

S programskimi stavki, ki so predstavljeni spodaj, sem v programu SPSS oblikoval spremenljivko tehnični čas.

```
DATE YEAR 1992.  
  
The following new variables are being created:  
  
Name      Label  
  
Leto_     Leto, not periodic  
DATE_     DATE. FORMAT: "YYYY"  
COMPUTE year_ = Čas -1991-((13 + 1) / 2) .  
VARIABLE LABELS Čas 'x'      '  
EXECUTE .
```

SPREMENLJIVKA STANJE TRGOVINSKE BILANCE

Programski stavki:

```
REGRESSION  
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE ZPP  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT StaSvet  
/METHOD=ENTER Čas .
```

Regression StaSvet

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
StaSvet	-75229,4933	44514,77212	13
Čas	,0000	3,89444	13

Correlations

		StaSvet	Čas
Pearson Correlation	StaSvet	1,000	-,604
	Čas	-,604	1,000
Sig. (1-tailed)	StaSvet	.	,014
	Čas	,014	.
N	StaSvet	13	13
	Čas	13	13

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Čas(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: StaSvet

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,604(a)	,365	,308	37043,26353	,365	6,329	1	11	,029

a Predictors: (Constant), Čas

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	8684542137,840	1	8684542137,840	6,329	,029(a)
	Residual	15094237100,142	11	1372203372,740		
	Total	23778779237,982	12			

a Predictors: (Constant), Čas

b Dependent Variable: StaSvet

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations		
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part
1	(Constant)	-75229,493	10273,953		-7,322	,000			
	Čas	-6907,768	2745,829	-,604	-2,516	,029	-,604	-,604	-,604

a Dependent Variable: StaSvet

SPREMENLJIVKA STANJE TRGOVINSKE BILANCE Z DRŽAVAMI NEKDANJE JUGOSLAVIJE

Programski stavki:

REGRESSION

```
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE ZPP
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT StaJug
/METHOD=ENTER Čas .
```

Regression StaJug

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
StaJug	68899,9680	33415,70775	13
Čas	,0000	3,89444	13

Correlations

		StaJug	Čas
Pearson Correlation	StaJug	1,000	,973
	Čas	,973	1,000
Sig. (1-tailed)	StaJug	.	,000
	Čas	,000	.
N	StaJug	13	13
	Čas	13	13

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Čas(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: StaJug

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,973(a)	,946	,941	8108,69087	,946	192,789	1	11	,000

a Predictors: (Constant), Čas

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	12676054749,082	1	12676054749,082	192,789	,000(a)
	Residual	723259544,083	11	65750867,644		
	Total	13399314293,166	12			

a Predictors: (Constant), Čas

b Dependent Variable: StaJug

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations		
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part
1	(Constant)	68899,968	2248,946		30,637	,000			
	Čas	8345,577	601,056	,973	13,885	,000	,973	,973	,973

a Dependent Variable: StaJug

SPREMENLJIVKA IZVOZ SLO NA SVETOVNI TRG

Programski stavki:

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE ZPP

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT IzvozSvet

/METHOD=ENTER Čas .

Regression IzvozSvet

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
IzvozSvet	752629,5285	159680,37737	13
Čas	,0000	3,89444	13

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Čas(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: IzvozSvet

Correlations

		IzvozSvet	Čas
Pearson Correlation	IzvozSvet	1,000	,983
	Čas	,983	1,000
Sig. (1-tailed)	IzvozSvet	.	,000
	Čas	,000	.
N	IzvozSvet	13	13
	Čas	13	13

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,983(a)	,966	,963	30871,69332	,966	310,043	1	11	,000

a Predictors: (Constant), Čas

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	295490199075,696	1	295490199075,696	310,043	,000(a)
	Residual	10483675935,429	11	953061448,675		
	Total	305973875011,126	12			

a Predictors: (Constant), Čas

b Dependent Variable: IzvozSvet

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations		
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part
1	(Constant)	752629,529	8562,267		87,901	,000			
	Čas	40293,579	2288,362	,983	17,608	,000	,983	,983	,983

a Dependent Variable: IzvozSvet

SPREMENLJIVKA UVOZ SLO IZ SVETOVNEGA TRGA

Programski stavki:

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
 /MISSING LISTWISE
 /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE ZPP
 /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
 /NOORIGIN
 /DEPENDENT UvozSvet
 /METHOD=ENTER Čas .

Regression UvozSvet

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
UvozSvet	827859,0218	186515,03697	13
Čas	,0000	3,89444	13

Correlations

		UvozSvet	Čas
Pearson Correlation	UvozSvet	1,000	,986
	Čas	,986	1,000
Sig. (1-tailed)	UvozSvet	.	,000
	Čas	,000	.
N	UvozSvet	13	13
	Čas	13	13

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Čas(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: UvozSvet

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,986(a)	,971	,969	32979,71168	,971	372,809	1	11	,000

a Predictors: (Constant), Čas

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	405490032985,966	1	405490032985,966	372,809	,000(a)
	Residual	11964275208,212	11	1087661382,565		
	Total	417454308194,178	12			

a Predictors: (Constant), Čas

b Dependent Variable: UvozSvet

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations		
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part
1	(Constant)	827859,022	9146,926		90,507	,000			
	Čas	47201,348	2444,619	,986	19,308	,000	,986	,986	,986

a Dependent Variable: UvozSvet

SPREMENLJIVKA IZVOZ SLO NA TRG DRŽAV NEKDANJE JUGOSLAVIJE

Programski stavki:

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE ZPP

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT IzvozJug

/METHOD=ENTER Čas .

Regression IzvozJug

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
IzvozJug	125866,9447	30825,86507	13
Čas	,0000	3,89444	13

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Čas(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: IzvozJug

Correlations

		IzvozJug	Čas
Pearson Correlation	IzvozJug	1,000	,872
	Čas	,872	1,000
Sig. (1-tailed)	IzvozJug	.	,000
	Čas	,000	.
N	IzvozJug	13	13
	Čas	13	13

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,872(a)	,760	,738	15773,35721	,760	34,831	1	11	,000

a Predictors: (Constant), Čas

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	8666020711,198	1	8666020711,198	34,831	,000(a)
	Residual	2736786775,490	11	248798797,772		
	Total	11402807486,688	12			

a Predictors: (Constant), Čas

b Dependent Variable: IzvozJug

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations		
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part
1	(Constant)	125866,945	4374,742		28,771	,000			
	Čas	6900,398	1169,199	,872	5,902	,000	,872	,872	,872

a Dependent Variable: IzvozJug

SPREMENLJIVKA UVOZ SLO IZ TRGA DRŽAV NEKDANJE JUGOSLAVIJE – polinomska funkcija II. stopnje

Programski stavki:

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE ZPP

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN
 /DEPENDENT UvozJug
 /METHOD=ENTER Čas Čas2 .

Regression UvozJug

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
UvozJug	56966,9999	13476,63438	13
Čas	,0000	3,89444	13
Čas2	14,0000	12,91640	13

Correlations

		UvozJug	Čas	Čas2
Pearson Correlation	UvozJug	1,000	-,418	,694
	Čas	-,418	1,000	,000
	Čas2	,694	,000	1,000
Sig. (1-tailed)	UvozJug	.	,078	,004
	Čas	,078	.	,500
	Čas2	,004	,500	.
N	UvozJug	13	13	13
	Čas	13	13	13
	Čas2	13	13	13

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Čas2, Čas(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: UvozJug

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,810(a)	,656	,587	8655,57317	,656	9,545	2	10	,005

a Predictors: (Constant), Čas2, Čas

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1430246619,830	2	715123309,915	9,545	,005(a)
	Residual	749189469,842	10	74918946,984		
	Total	2179436089,672	12			

a Predictors: (Constant), Čas2, Čas

b Dependent Variable: UvozJug

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations		
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part
1	(Constant)	46827,441	3619,077		12,939	,000			
	Čas	-1445,169	641,594	-,418	-2,252	,048	-,418	-,580	-,418
	Čas2	724,254	193,448	,694	3,744	,004	,694	,764	,694

a Dependent Variable: UvozJug